

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน
ในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

Comparative Study on Rural Development Role between Government and Non Government
Organization at Banlad District , Petchaburi Province.

โดย

T096363

นางสาวอนงนาฏ ตอนดูข

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

พ.ศ. 2543

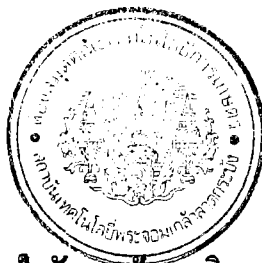
ปพ.

@155ก

2543

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 96363
วันเดือนปี - 3 JUN 2003

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐ

และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

Comparative Study on Rural Development Role between Government and Non Government

Organization at Banlad District, Petchaburi Province.

โดย

นางสาวอนงนาฏ ตอนสุข

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ 12 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2543

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

[Signature] 12 พ.ค. 43

(ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร)

กรรมการปัญหาพิเศษ

[Signature] 12 พ.ค. 43

(อาจารย์ดวงกมล ปานรศทิพ)

หัวหน้าภาควิชา

[Signature] 19 พ.ค. 43

(อาจารย์สุพุมภรณ์ ชันศรี)

วท

01551

2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและ
องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

โดย : นางสาวอนงนาฎ ตอนสุข

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ : .....

(ดร. ทิพวรรณ ลิ้มงูร)

12 / พ.ค. / 43

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในด้านบทบาทการสร้างงาน การรวมกลุ่ม และการพบปะเยี่ยมเยียนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรจำนวน 199 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีผลการศึกษา ดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี มีอายุเฉลี่ย 43 ปี เกษตรกรประกอบอาชีพทำนามากที่สุด โดยที่ดินที่ใช้เป็นของเกษตรกรเองและเช่าผู้อื่น รายได้ของเกษตรกรอยู่ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท รายได้เฉลี่ย 28,045.83 บาท/ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

บทบาทการรวมกลุ่ม

จากการศึกษา ปรากฏว่า บทบาทในการรวมกลุ่มขององค์กรพัฒนาเอกชนอาศัยคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่ม โดยการเรียกประชุมและพบปะกับเกษตรกร โดยตรงซึ่งต่างกับหน่วยงานภาครัฐที่เรียกประชุมโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน การวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐให้เกษตรกรเป็นผู้วิเคราะห์ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นว่าเกษตรกรจำเป็นต้องรู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา การดำเนินงานของกลุ่มและกิจกรรมภายในกลุ่ม องค์กรพัฒนาเอกชนให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ การรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐให้ประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบเพียงผู้เดียว แต่องค์กรพัฒนาเอกชนให้สมาชิกภายในกลุ่มรับผิดชอบร่วมกัน ภาครัฐและภาคเอกชนมีจำนวนครั้งในการประชุมประจำเดือนใกล้เคียงกัน คือ เดือนละ 1 ครั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทการสร้างงาน

จากการศึกษาพบว่า การเกิดอาชีพเสริมของเกษตรกร เกิดจากตัวเกษตรกรเองมากที่สุด การแนะนำของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เกษตรกรปฏิบัติตามไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด ในการแนะนำอาชีพนั้นทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนพาเกษตรกรไปดูงาน ซึ่งมีเพียงไม่ถึง 50% ที่ได้ไปดูงานและเมื่อไปมาแล้วเกษตรกรไม่สามารถนำสิ่งที่ตนเองได้รับมาปรับใช้กับตนเองได้มากนัก ในด้านการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ จะสนับสนุนด้านเงินและสินเชื่อมากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชน ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนด้านเทคโนโลยีมากกว่า

บทบาทการพบปะเยี่ยมเยียน

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐมีหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนมากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชน จุดประสงค์การพบปะขององค์กรพัฒนาเอกชนคือ การสร้างความคุ้นเคย ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาพบปะเกษตรกรเพื่อให้คำปรึกษา สถานที่ที่ใช้ในการพบปะของหน่วยงานภาครัฐคือ บ้านเกษตรกร องค์กรเอกชนใช้สถานที่นอกพื้นที่ทำการเกษตรและที่บ้านเป็นสถานที่พบปะ ลักษณะการพบปะของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการพบปะแบบเป็นทางการมากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชนและเมื่อพบปะกับเกษตรกรแล้วองค์กรพัฒนาเอกชนมีกิจกรรมให้เกษตรกรทำมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร คือ ความไม่ต่อเนื่องในการติดตามผลการดำเนินงานและความไม่ทราบปัญหาของเจ้าหน้าที่ ทำให้แก้ปัญหาไม่ตรงจุด

ข้อเสนอแนะ คือ เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ทั้ง 2 หน่วยงานมีการติดตามผลการดำเนินงาน และมีการประสานงานกัน เพื่อให้งานพัฒนามีประสิทธิภาพ และไม่ซ้ำซ้อน

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือจากหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ ดร. ทิพวรรณ ลิ้มงูร ซึ่งเป็นประธานกรรมการปัญหาพิเศษที่ได้ชี้แนะแนวทางมาตั้งแต่ต้น และให้คำแนะนำ แก่ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งอาจารย์ดวงกมล ปานรศทิพ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการปัญหาพิเศษ รวมทั้งคุณพงษ์พันธ์ เวสสวัตต์ พัฒนาการตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด และเกษตรกรอำเภอบ้านลาดที่กรุณาตอบแบบสอบถามและชี้แนะแนวทาง รวมถึงผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ จึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ท่านสุดท้ายที่กล่าวถึงและกราบขอบพระคุณท่านที่เป็นผู้สร้างหลักให้กับชีวิต คือ บิดามารดา ที่ได้ช่วยเหลือทางด้านการศึกษามาตลอด จนกระทั่งข้าพเจ้ามาเรียนอยู่ ณ จุดนี้ ดังนั้นคุณงามความดีที่พึงมีจากการศึกษาครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอมอบแด่ บิดามารดา อาจารย์และผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

นางสาวอนงนาฎ ตอนสุข

พฤษภาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	5
ความหมายของการพัฒนาชนบท	5
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาชนบท	6
แนวทางการพัฒนาชนบท	7
บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ	16
บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน	16
ระบบราชการกับปัญหาการพัฒนาการเกษตร	20
บทที่ 3 วิจัย	23
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	23
วิธีการสุ่มตัวอย่าง	23
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
ตารางการปฏิบัติงาน	26
งบประมาณที่ใช้ในการศึกษา	27
บทที่ 4 ผลการวิจัย	28
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร	28
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทการรวมกลุ่ม การสร้างงาน	
การพบปะ ของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน	32
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร	50

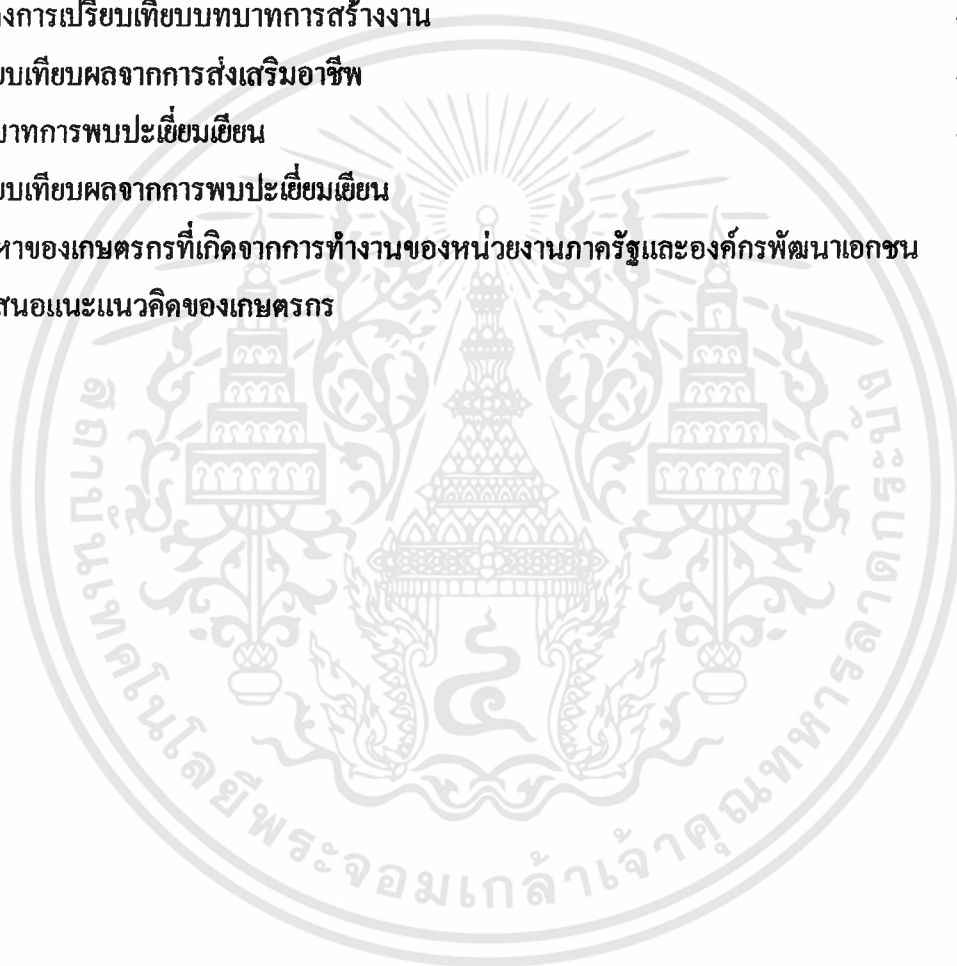
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะ	51
วิจารณ์ผลการวิจัย	53
บทที่ 5	
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	54
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	56
ข้อเสนอแนะ	56
เอกสารอ้างอิง	57
ภาคผนวก	59
ประวัติและสภาพทั่วไปของอำเภอบ้านลาด	60
แบบสอบถาม	62

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงตารางการปฏิบัติงาน	26
2. แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร	30
3. แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการรวมกลุ่ม	36
4. แสดงการเปรียบเทียบบทบาทการสร้างงาน	42
5. เปรียบเทียบผลจากการส่งเสริมอาชีพ	44
6. บทบาทการพบปะเยี่ยมเยียน	48
7. เปรียบเทียบผลจากการพบปะเยี่ยมเยียน	50
8. ปัญหาของเกษตรกรที่เกิดจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน	51
9. ข้อเสนอแนะแนวคิดของเกษตรกร	52

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

ความสำคัญของปัญหา(Statement of the Problem)

การพัฒนาเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของมนุษย์ เนื่องจากสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้มนุษย์นั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข พร้อมกันนั้นก็ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกมาผ่อนแรงควบคู่กันไปด้วย นอกจากความสะดวกสบายที่ได้จากการพัฒนาแล้ว มนุษย์ตลอดจนสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ยังต้องการความปลอดภัยแก่ชีวิตตนเอง และพวกพ้อง จึงเกิดการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อให้ตนเองอยู่อย่างมีความปลอดภัย จากการต้องการความปลอดภัยจึงทำให้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นจนเป็นชุมชน เมื่อเกิดเป็นชุมชนแล้วจำเป็นที่จะต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้ชุมชนนั้นอยู่กันอย่างสงบสุขด้วย ซึ่งในการพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนทุกคน คำว่าพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาโดยไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นชนบทหรือเป็นเมือง คำว่าชุมชนเป็นคำกลาง ๆ เป็นไปได้ทั้งชุมชนเมือง (Urban) และชุมชนชนบท(Rural) (สัญญา สัญญา วิวัฒน์, 2523 : 9)

การพัฒนาชนบทเป็นการพัฒนาชุมชนเช่นกัน แต่เป็นการพัฒนาชุมชนในชนบท (Rural Development) นักพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีพื้นที่เป้าหมายปฏิบัติงานในชนบท เพราะประชากรของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในชนบท (สนชยา พลศรี, 2537 : 60)

ในการพัฒนาชนบทนั้นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรพัฒนาของเอกชนที่มีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน นั่นคือช่วยให้ประชากรในชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้ชุมชนของตนเองสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งในอดีตรัฐบาลมีการเข้าไปช่วยเหลือชุมชนพัฒนาจึงมีการเรียกร้องบริการจากรัฐบาลมากขึ้น เมื่อถึงจุดจุดหนึ่งรัฐบาลไม่สามารถที่จะเข้าไปให้บริการอย่างทั่วถึงต่อไปอีกได้ จึงจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งหน่วยงานเพิ่มขึ้นให้เพียงพอ กับความต้องการของประชาชน

ปัจจุบันกำลังเข้าสู่อีกยุคหนึ่ง โดยรัฐบาลกำลังต้องการที่เรียกร้องให้ใช้พลังของประชาชนมามีส่วนร่วมในการพัฒนา จะอาศัยรัฐบาลหรือองค์กรจัดตั้งของราชการต่าง ๆ มาช่วยอย่างเดียวไม่พอ ยุคนี้เป็นยุคที่ต่างประเทศให้ความสนใจมาก เริ่มให้ความช่วยเหลือเอาจริงเอาจังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น (ไพรัตน์ เคะชรินทร์, 2525 : 97)

ในการพัฒนาชนบทนั้น หัวใจของการพัฒนาก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชน การร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน จะทำให้เจ้าหน้าที่ทราบปัญหาของชุมชนและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ในอดีตการพัฒนาชุมชนมักเกิดจากความคิดของเมืองบนหรือนักบริหาร ซึ่งนำไปสู่ปฏิบัติดำเนินการตามกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกร คือ เกษตรกรเกิดความคิดและทัศนคติที่พึ่งพาภายนอกและระบบราชการมากขึ้น แต่เมื่อทางราชการยุติความช่วยเหลือโครงการต่างๆ ก็ยุติตามไป ระบบนี้จึงนับว่าเป็นการกีดกันประชาชนออกจากระบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการค้ารุ่งเรืองของชุมชน การพัฒนาชนบทจึงล้มเหลว จากประสบการณ์ล้มเหลวในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนให้มากขึ้นหรือปัญหาที่ชาวบ้านสร้างทัศนคติที่รอคอยและพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก ทำให้องค์กรพัฒนาของรัฐและเอกชนมาถึงข้อสรุปร่วมกันว่า งานพัฒนาในความหมายที่แท้จริงนั้นจะต้องไม่ถือว่าประชาชนเป็นเพียงวัตถุ (Object) สำหรับรองรับการพัฒนา หากแต่ต้องถือว่าประชาชนนั่นเองเป็นองค์ประกอบ (Subject) ของการพัฒนาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า งานพัฒนานั้นต้องมีโรงงานที่กระทำโดยบุคคลภายนอก แต่จะต้องเป็นงานที่ประชาชนเป็นเจ้าของมีส่วนร่วม ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาจึงต้องเป็นการช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง คือ งานพัฒนาจะต้องมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนตนเองให้ตอบสนองต่อความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน (สมยศ หุ่นหว้า, 2534 : 219-220)

อำเภอบ้านลาด จ. เพชรบุรี เป็นพื้นที่ที่ประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดี และมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านในการที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ตัวอย่าง ไม่ว่าจะในด้านสภกรณ์ที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง รวมถึงการเอาใจใส่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ และอำเภอบ้านลาดเป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาช่วยเหลือและพัฒนาควบคู่กันไป

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบว่า ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนซึ่งต่างก็มีจุดมุ่งหมายของตนเองในการพัฒนาชนบท คือต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนนั้นมีบทบาทอย่างไรในการช่วยเหลือชุมชนบ้าง เพื่อให้การพัฒนาสัมฤทธิ์ผลและเพื่อให้เกิดการเกื้อกูลกันทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีข้อดีและข้อจำกัดของตนเองอยู่แล้ว และสามารถนำข้อบกพร่องของแต่ละองค์กรมาแก้ไข และทดแทนซึ่งกันและกันได้

วัตถุประสงค์

(Objective of the Study)

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
2. เปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่ม การสร้างงานในชนบท และการพบปะเชื่อมโยงกลุ่มเป้าหมาย
3. ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Significance of the Study)

1. ทราบถึงบทบาทที่เหมือนและแตกต่างกันในการพัฒนาชนบทระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นทางเลือกในการนำวิธีการที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้
2. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการวิเคราะห์ ถึงการดำเนินงานด้านการพัฒนาชนบท เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายว่ามีข้อจำกัดและอุปสรรคแตกต่างกันอย่างไรระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน มีข้อดีที่จะผสมผสานกันได้อย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางพัฒนาชนบทที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

(Scope and Limitation)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ ควบคู่กันไป ในพื้นที่ ตำบลถ้ำรงค์ ตำบลบ้านหาด ตำบลตำหรุ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ปี 2542 โดยศึกษาถึงบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐ และบทบาทการพัฒนาชนบทขององค์กรเอกชน แล้วนำมาเปรียบเทียบบทบาทที่แตกต่างกันของทั้ง 2 หน่วยงาน

นิยามศัพท์

(Operation Definition)

พัฒนาชนบท หมายถึง การนำกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงวิถีของชาวชนบททั้งในด้านกายภาพ คือ ร่างกาย และจิตใจ และสิ่งแวดล้อมของชาวชนบทไปสู่วิถีชีวิตอันพึงประสงค์

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรเอกชนที่ดำเนินการโดยอิสระ และอยู่ในความรับผิดชอบของกรรมการชุดหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ที่เน้นบทบาทของประชาชนในการพัฒนาสังคม โดยดำเนินการด้านพัฒนาชุมชน พัฒนากลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หรือดำเนินกิจกรรมด้านบริการองค์การพัฒนาต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และไม่แสวงหากำไร

บทบาท หมายถึง กิจกรรมหรือหน้าที่ของบุคคลที่พึงปฏิบัติเพื่อให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข

บทบาทภาครัฐ หมายถึง กิจกรรมที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของภาครัฐมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ เกษตรอำเภอบ้านลาด พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านลาด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง กิจกรรมที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานขององค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ มีส่วนร่วมหรือเป็นเครือข่ายในการให้ความรู้ หรือพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์เมืองเพชร กลุ่มเครดิตยูเนียน

วิทยากรชาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จ จึงนำความรู้ที่ได้มาเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้านหรือผู้สนใจ โดยการบรรยายหรือให้ดูตัวอย่าง

บทบาทในการส่งเสริมการรวมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนให้ชาวบ้านมีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนมีความสามัคคี และสามารถพึ่งตนเองได้

บทบาทการสร้างงาน หมายถึง กิจกรรมที่ทั้งหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ นอกเหนือจากกิจกรรมหลักที่มีอยู่ เพื่อที่จะมีการใช้แรงงานในชนบทให้เต็มที่โดยใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีอยู่

บทบาทในการพบปะกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาชนบท เข้าไปพบปะชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนและชาวบ้านในชุมชน และทำหน้าที่ในการแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชนได้ทราบ

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(Review of Related Literatures)

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การวิจัยประสบผลสำเร็จ และเกิดความกระจ่างชัดในปัญหาและการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งการตรวจเอกสารเป็น 5 ส่วน ได้แก่

1. ความหมายของการพัฒนาชนบท
2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาชนบท
3. แนวทางการพัฒนาชนบท
4. แนวทางการรวมกลุ่ม และแนวทางการพบปะเยี่ยมเยียน
5. บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ
6. บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน
7. ปัญหาการพัฒนาชนบท
  - ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ
  - ปัญหาขององค์กรพัฒนาเอกชน
  - ปัญหาความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับเอกชน

1. ความหมายของการพัฒนาชนบท

ธวัช มกรพงษ์ (2537 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชนบทหมายถึง ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น เพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตของกลุ่มบุคคลยากจนในชนบท ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และหมายรวมถึง การกระจายผลพวง และประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาให้ถึงมือกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดในชนบท กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะรวมทั้งชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินน้อย ผู้ทำนาและผู้ที่ไม่มียี่ดดินทำนา

อภิรัช พันธเสน (2539 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชนบทคือ การทำให้พื้นที่และชุมชน ที่อยู่นอกเมืองออกไปดีขึ้น

สนธยา พลศรี (2537 : 61) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการพัฒนาต่างๆ ที่นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชนบททั้งในด้านร่างกายและจิตใจ และสิ่งแวดล้อมของชาวชนบทไปสู่วิถีชีวิตอันพึงปรารถนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาชนบท

ธนาคารโลก อังใน สันธธา พลศรี (2537 : 62) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบทไว้ว่า เป็นการดำเนินการในกิจกรรมในทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต มีการเพิ่มการทำงานมากขึ้น หรือสร้างงานในชนบท เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งการเพิ่มระดับที่ยอมรับขั้นต่ำของมนุษย์ในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และสภาพการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างต้องส่งผลทำให้หรือมีส่วนร่วม ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศชาติดีขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบท อาจสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อยกระดับการผลิต และเพิ่มผลผลิตโดยใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการผลิตหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้บังเกิดผลมากที่สุด
2. การสร้างความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยการกระจายรายได้และความมั่นคงให้แก่คนทุกชั้นและอย่างเป็นธรรม
3. การสร้างโอกาสให้ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของที่ดิน อำนาจในการต่อรองสินเชื่อกลปรชทาน รวมทั้งการประกันว่าจะมีการบริหารเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ถึงมือบุคคลเป้าหมายและการส่งเสริมการเกษตร
4. การควบคุมทรัพยากรซึ่งจะต้องมีการจัดสรรและจัดให้เป็นระเบียบของทรัพยากร โดยให้เกิดความเสมอภาคและยุติธรรมให้มากที่สุด
5. การสร้างงานในชนบท เพื่อที่จะมีการใช้แรงงานในชนบทให้เต็มที่ในการผลิตทางการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่มี ในขณะที่เดียวกันก็สร้างงานรองรับแรงงานที่เหลือจากการเกษตรให้เข้าสู่แรงงานสาขาอื่นด้วย
6. การส่งเสริมให้ชาวชนบทสามารถเป็นผู้คิด เป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาตนเอง
7. สร้างเสริมความสามารถของประชาชนทั้งส่วนบุคคลและชุมชนชนบท เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
8. ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสนับสนุนให้มีอำนาจการต่อรองของชุมชนชนบท เพื่อให้สามารถต้านทานการรุกกล้าหรือการเอารัดเอาเปรียบจากชุมชนภายนอก
9. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยเริ่มจากการนำเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมเฉพาะอย่างเป็นเรื่อง ๆ ไป
10. ส่งเสริมความสามารถของชาวชนบทในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี และสอดคล้องกันกับสภาวะแวดล้อม

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (2525 : 89-90) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ทั่วไปของการพัฒนาชนบทพอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาชนบทมุ่งเพื่อเพิ่มผลผลิต มุ่งพัฒนาในเรื่องน้ำใช้ในการเกษตร การใช้ปุ๋ย พันธุ์พืชต่าง ๆ ให้ดีขึ้น
  2. เพื่อการสร้างงานในชนบท โดยการกระจายอุตสาหกรรมลงไปชนบท
  3. การให้ความยุติธรรมและเสมอภาคระหว่างคนมีเงินกับคนไม่มีเงิน
  4. การพัฒนาชนบท มุ่งที่จะบริการให้ชาวบ้านมีความรู้เพิ่มเติม จะเป็นรูปการให้การ ศึกษาผู้ใหญ่หรือการให้การฝึกอบรม
  5. การพัฒนาชนบทเน้นการสร้าง ความมั่นคงทางการเมือง โดยเฉพาะความอยู่รอดของ ประเทศชาติในการต่อสู้กับการคุกคามของลัทธิการเมือง
- เป้าหมายของการพัฒนาชนบท
1. การระดมและจัดสรรทรัพยากรที่ยุติธรรม
  2. ความเสมอภาคในเรื่องการกระจายรายได้
  3. การร่วมมือร่วมใจกันพัฒนา
  4. การยกระดับการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
  5. เทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม
  6. การสร้างงานในชนบท
  7. การกินคืออยู่ดี
  8. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

3. แนวทางการพัฒนาชนบท

วิจิตร อาวะกุล (2535 : 259 – 264) กล่าวว่าแนวทางหรือกลยุทธ์การพัฒนาชนบทแบ่งเป็น แนวทางหรือกลยุทธ์การพัฒนาจากบนลงล่าง (Top-Down)

เป็นกระบวนการพัฒนาที่เน้นไปที่บทบาทของรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ รัฐบาลเป็นผู้ กำหนดปัญหาและความต้องการของประชาชนเอง โครงการพัฒนาชนบทเป็นโครงการในระดับ กว้าง หน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเกือบทั้งหมดในการพัฒนาและประชาชนเป็นเพียงผู้รับ ไม่มีบทบาทมากนัก ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชนบทจากบนลงล่างมี 4 ประการ ที่สำคัญ คือ

1. รัฐบาลเป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการของประชาชนเอง

โดยอาศัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและอาศัยข้อมูลสถิติระดับมหภาคเป็นเครื่องชี้ปัญหาของการพัฒนา เช่น ในแง่ ปรากฏการณ์เกิดการหลังไหลของชาวบ้านเข้ามาหางานทำในตัวเมืองมากขึ้น มีการก่อการร้ายและแผ่อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ชนบท

2. โครงการพัฒนาชนบทเป็นโครงการระดับกว้าง

รัฐบาลได้แปลงสภาพของปัญหาและความต้องการเป็นโครงการต่างๆ โดยคำนึงถึงความครอบคลุมตามลักษณะของปัญหาโดยมิได้แยกกลุ่มเป้าหมาย ทำให้โครงการพัฒนาชนบทที่รัฐบาลจัดขึ้นนั้นมีลักษณะเป็น โครงการที่ใช้ได้ทั่วไป

3. หน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเกือบทั้งหมดในการพัฒนา

เมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชาวชนบทแล้ว หน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลจริงตามที่กำหนดไว้จากนโยบายแปลงแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อการปฏิบัติ

4. ประชาชนเป็นเพียงผู้รับที่ไม่มีบทบาทมากนัก

ปัญหาของประชาชนในชนบทมิได้ถูกกำหนดในท้องถิ่นนั้น แต่ถูกกำหนดโดยส่วนกลางหรือรัฐบาลเพียงอย่างเดียว

แนวทางหรือกลยุทธ์การพัฒนาชนบทจากล่างสู่บน (Bottom-Up)

เป็นกระบวนการพัฒนาที่เน้นไปที่บทบาทของประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการ โครงการพัฒนาชนบทเป็นโครงการระดับพื้นฐาน ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเองในการพัฒนาชนบท โดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรัฐบาลทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน มีลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชนบทจากล่างขึ้นบนมี 4 ประการคือ

1. ประชาชนเป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการในการพัฒนาตนเอง

สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นและชนบท ประชาชนเป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2. โครงการพัฒนาชนบทเป็นโครงการระดับพื้นฐาน

โดยประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ รวมถึงการจัดทำแผนโครงการพัฒนาการดำเนินการตามแผนของโครงการ การควบคุมการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาชนบท เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและองค์กรภายนอกหรือบทบาทให้การสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารโครงการ

3. ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเองเกือบทั้งหมดในการพัฒนา

4. ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากขึ้น

โดยการเสียสละแรงกายและแรงทรัพย์ และในขณะเดียวกันคนในท้องถิ่นจะมีจิตสำนึกและผูกพันต่อกัน ทำให้มีความรักและรักษาไว้ให้เป็นสมบัติของชุมชนที่ใช้ร่วมกัน

ลักษณะในการจัดสรรผลประโยชน์และคุณค่าของสังคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองท้องถิ่น กระทำได้ 5 รูปแบบ

1. การเลือกตั้ง
2. การมีกิจกรรม
3. การแสดงความคิดเห็นของประชาชน
4. การจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์
5. การแสดงออกของประชาชน

แนวทางหรือกลยุทธ์การพัฒนาชนบทโดยการระดมประชาชน

เป็นกระบวนการพัฒนาที่เน้นไปที่การสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชนบท และนักพัฒนาเป็นผู้นำของการระดมประชาชน ให้การศึกษานอกระบบกับชาวชนบทในขณะที่ยังร่วมกิจกรรมและถ้าเกษตรกรเห็นว่าดีมีประโยชน์ต่อไปก็จะนำไปปฏิบัติเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ภาคชนบทในส่วนของประชากรผู้ซึ่งต้องอาศัยชนบทเพื่อการดำรงชีวิต ผลประโยชน์จากการพัฒนาที่ผ่านมากระจายไม่ได้สัดส่วนจึงมีการใช้ “การมีส่วนร่วม” เป็นวิธีการที่จะเปิดโอกาสให้กว้างขึ้นแก่ชาวชนบทที่ถูกละเลยและกระจายโอกาสให้มีการร่วมในการตัดสินใจต่างๆ ของสังคมในการที่จะเข้าไปร่วมพัฒนาและในการได้รับประโยชน์จากผลพวงของการพัฒนา

กันขายตัดราคากันเองทำให้ราคาสูงขึ้น จะเป็นการพุงราคาให้เกิดความยุติธรรม ทำให้ขายได้ราคาดี เป็นการสร้างกำลังการต่อรองการขายให้สูงขึ้น

3. เพื่อประโยชน์ด้านการผลิต ความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตร การผลิตน้อยหรือมาก การประมาณความต้องการของตลาด อะไรที่มีตลาดจึงจะผลิต มีโช้ยอยากจะปลูกอะไรก็ปลูก เช่น เกษตรกรปลูกฟักทอง ปลูกบวบ เป็นจำนวนมาก โดยมีได้คำนึงถึงตลาดและความต้องการแล้วก็ขายไม่ได้ เก็บเอาไว้ก็ไม่ได้นานจึงขาดทุนมากมาย การรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันหาตลาด วางแผนการผลิต การรวบรวมผลผลิตเพื่อให้ได้จำนวนมาก ตามความต้องการสามารถช่วยเกษตรกรรายย่อยในการขาย การขนส่ง การซื้อ ทำให้ประหยัดต้นทุน แรงงาน และค่าใช้จ่าย ทำให้มีประสิทธิภาพ มีกำไรมากขึ้น

4. เป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ เป็นการส่งเสริมการทำงานในระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ มีการประชุม การฟังมติของที่ประชุมคนส่วนใหญ่ ทำให้สมาชิกรู้หน้าที่ที่จะต้องช่วยกันรู้จักการฟังเหตุผลของผู้อื่น เป็นการยกระดับฐานะของเกษตรกรให้มีการอยู่ดีกินดี มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพในระบอบประชาธิปไตย

การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

งานของกลุ่มเกษตรกรนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับกระทรวงมหาดไทย โดยมีเกษตรจังหวัด และเกษตรอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในระดับท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มอาจดำเนินการดังนี้

1. จะต้องมีความสนใจที่สนใจและร่วมกันเป็นผู้จัดตั้งไม่น้อยกว่า 30 คน
2. ให้ที่ประชุมเลือกผู้แทนขึ้น 7 คน เพื่อเป็นผู้ลงนามขอจัดตั้งกลุ่ม
3. ให้สมาชิกทั้งหมดเป็นผู้ร่วมพิจารณาร่างข้อบังคับของกลุ่ม โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์วางไว้
4. การตั้งชื่อกลุ่มให้ใช้คำว่า “กลุ่มเกษตรกร” นำหน้า ตามด้วยชื่ออาชีพ แล้วให้เอาชื่อตำบลต่อข้างท้าย เช่น “กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมบ้านหมากแข้ง”
5. ให้ผู้แทนเกษตรกรทั้ง 7 คน ลงนามต่อหน้านายอำเภอ โดยมีเกษตรอำเภอหรือสหกรณ์อำเภอลงชื่อกำกับในคำร้องขอจัดตั้ง เสนอต่อนายทะเบียนประจำจังหวัดเพื่ออนุมัติการจัดตั้งต่อไป

กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรอาจดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในเรื่องต่อไปนี้

1. ดำเนินการหาทุน โดยวิธีการต่างๆ เช่นการเรียกหุ้น สะสมเงินสำรอง กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างๆ หรือแหล่งการเงินอื่น เพื่อช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกของกลุ่ม เป็นการให้สินเชื่อกับกลุ่ม

2. การซื้อสิ่งของมาจำหน่ายให้สมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้รับความสะดวกไม่ต้องซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีราคาไม่แพงหรือต้องไปไกล หรือให้สมาชิกผ่อนใช้ภายหลังได้หากยังขาดช่องในการเงิน

3. การรวบรวมผลผลิตของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรที่ผลิตทั้งรายใหญ่และรายย่อยเพื่อรวบรวมขายสู่ตลาด หรือรับฝากเก็บรักษาผลผลิต หรือการจัดหาตลาดขายผลผลิตของสมาชิกให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อให้ได้ราคาดีกว่าขายเองในลักษณะปลีกย่อย

4. การส่งเสริมความรู้วิชาการ กลุ่มเกษตรกรอาจจัดการอบรมวิชาการความรู้ด้านเกษตรคหกรรมศาสตร์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพของสมาชิก ครอบครัว อาจเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้เพื่อเป็นการปรับปรุงอาชีพการทำงาน หรืออาชีพอื่นที่สนใจเป็นพิเศษ เป็นความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก

5. การจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรอาจจัดหาเครื่องสูบน้ำ รถไถ โค กระบือ มาบริการแก่สมาชิกที่ต้องการหรือขาดแคลนไปใช้ประโยชน์ โดยเสียค่าใช้จ่าย ค่าบริการ เพราะเกษตรกรรายย่อยอาจไม่สามารถลงทุนซื้อเองได้ การจัดให้มีโรงงานแปรรูปผลผลิตทางเกษตร เช่น โรงสีข้าว อุตสาหกรรมอาหาร การบริการการบรรจุกระสอบ บรรจุถุง จอบ แห อวน รถลาก รถบรรทุกของ ฯลฯ ที่จำเป็นและเป็นความต้องการของสมาชิก

การสวัสดิการ กลุ่มเกษตรกรอาจดำเนินการด้านสวัสดิการเพื่อการบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก ในกรณีที่มีผลกำไรหรือมีทางที่จะต้องช่วยเหลือได้ เช่น มีผู้กู้ยืมเงิน สิ่งของ ช่วยเหลือ เช่น ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานสมาชิกที่ยากจนขาดแคลน การสร้างหรือซ่อมแซมสะพาน ไม้ ตัดไฟฟ้าทางเข้าหมู่บ้าน การสงเคราะห์สาธารณภัยต่างๆ กิจกรรมสาธารณประโยชน์สำหรับสมาชิก ฯลฯ

เมื่อมีการดำเนินการกลุ่มเกษตรกรมีฐานะ และกิจการเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้ามั่นคงเป็นปึกแผ่นดีแล้ว อาจยกฐานะของจดทะเบียนดำเนินการในรูปแบบของสหกรณ์ ซึ่งจะมีการจ้างผู้จัดการเจ้าหน้าที่บัญชีและเจ้าหน้าที่อื่น อันจะเป็นการเสริมกิจการสหกรณ์ให้เป็นที่นิยมแพร่หลาย เป็น

สถาบันหลักที่จะช่วยให้เกษตรกรได้อาศัยเพื่อเป็นสถาบันในการส่งเสริมฐานะอาชีพ เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น กลุ่มเกษตรกร จึงนับว่าเป็นจุดแรกของการส่งเสริมพัฒนา กิจการสหกรณ์การเกษตร

การเยี่ยมเกษตรกร (Visits, Farm or Home Visits)

วิจิตร อวาทกุล (2535 : 259-264) กล่าวว่า การเยี่ยมเยียนหมายถึง การไปพบปะเยี่ยมเยียน เกษตรกร เห็นหน้าตา สนทนาพูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข่าวสาร จำนวนผู้ร่วมสนทนา จะมีจำนวนน้อย ส่วนมากจะพูดคุยกันสองต่อสองไม่เหมือนการประชุม

การเยี่ยมเยียนหมายถึงการนัดเกษตรกรบางคนในหมู่บ้านเดียวกัน มาพบและพูดคุยร่วมกัน ด้วย เพื่อตอบปัญหาเดียวกัน เรื่องเดียวกัน ให้ข่าวสารหรือเรื่องที่ยังค้างอยู่ มาพูดคุยสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสถานที่อาจจะไปบ้าน ช่างไร่ ช่างรั้ว ที่ตลาด งานเลี้ยงในหมู่บ้านก็ได้ ฯลฯ

วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมออกแบ่งออกได้ดังนี้

1. การเยี่ยมเพื่อสร้างความคุ้นเคย การพบปะพูดคุยทำให้สร้างประโยชน์ทั้งด้านส่วนตัว และการทำงาน
2. การเยี่ยมเพื่อให้วิชาความรู้ อาจเกี่ยวกับ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ
  - 1) เพื่อให้คำแนะนำ ความรู้ เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน
  - 2) ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง วิชาการ ทฤษฎี ที่จะเอาไปปรับใช้ วิเคราะห์ แก้ไข ดำเนินการ การลงทุนในไร่นา
3. การไปเยี่ยมหน่วยงาน สถาบัน ฟาร์ม ไร่นา การเยี่ยมประเภทนี้ก็จะหาทางให้ หน่วยงานและฟาร์มเหล่านั้น ได้เป็นตัวอย่างเป็นที่เรียนรู้ หรือขยายความช่วยเหลือ ไปยังเกษตรกร อื่นๆ ให้เอาอย่างหรือเลียนแบบ เรียนรู้ ปรับปรุง แก้ไขการทำไร่นา
4. การเยี่ยมกลุ่มเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมทำงานหรือเป็นเพื่อนเกษตรกรที่เราไป เยี่ยมอยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมทางการส่งเสริมที่ได้จัดขึ้น วิธีนี้เป็นวิธีการที่ สำคัญที่ทำให้เกิดการสอนกันเองระหว่างคนในหมู่บ้านเกษตรกรด้วยกันเอง

วัตถุประสงค์ของการเยี่ยม

ในการเตรียมการเยี่ยมทางที่คือย่ำตั้งวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เพราะการเยี่ยมอาจได้ประโยชน์อย่างอื่นอีกหลายอย่าง ฉะนั้น ถ้ามีสิ่งใดที่จะได้ประโยชน์หรือกระทำได้ในขณะเยี่ยมก็ควรจะทำหรือเพิ่มเติมเข้าไป และสิ่งเหล่านั้นควรจะเกิดการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรด้วย

ถ้าการเยี่ยมได้รับผลสำเร็จ ทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่จะรู้สึกว่างานมีความก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งสองฝ่ายจะรู้สึกว่าเป็นผู้รับและผู้ให้ซึ่งกันและกัน บังเกิดความชื่นชมและปลาบปลื้มที่มีส่วนของความสำเร็จของงานร่วมกันจะทำให้การทำงานในวันหน้ามีความสุขสำเร็จได้รับประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นี่คือ วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมเกษตรกรที่สำคัญ

สิ่งที่จำเป็นปัญหาของความสำเร็จดังกล่าว คือ ความแตกต่างกันของคนเราที่มีความเชื่องช้า กระตือรือร้นมีข้อบกพร่องต่างๆ ทางด้านทำที่ความรู้สึก ทักษะคติ นิสัย การที่จะทำงานให้ราบรื่นไปกับสิ่งเหล่านี้ คือ ศิลปะการทำงานกับคนที่เจ้าหน้าที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้

วิธีการตรวจเยี่ยมให้ได้ผล

1. พิจารณาตกลงใจก่อนว่าจะไปเยี่ยมที่ไหน ตำบล หมู่บ้านไหน เตรียมเรื่องที่สอน หัวข้อวิชา ใส่แฟ้มไว้ล่วงหน้า หรือเรื่องใดตอนใดของโครงการที่จะต้องไปชี้แจงทำความเข้าใจ

1) พิจารณาวีธีการอื่นเตรียมไว้สำหรับเสริมด้วย
2) พิจารณาวามีวิธีอื่นใดที่ได้ผลเท่ากันหรือดีกว่าการเยี่ยมหรือไม่ โดยเฉพาะที่ประหยัดกว่า

3) นัดหมายล่วงหน้า กำหนดวัน เวลา และไปให้ตรงเวลา

2. ตั้งเป้าหมายของการไปเยี่ยมให้ชัดเจน ดังนี้คือ

1) เพื่อไปสำรวจหาข้อมูลครั้งแรกหรือเฉพาะยังไม่เคยไปเห็นมาเลย
2) ไปให้คำแนะนำหรือการช่วยเหลือแก้ปัญหา
3) ไปช่วยเหลือผู้นำท้องถิ่น ผู้แสดงการสาธิต ผู้ประสานงาน ฯลฯ
4) เพื่อเป็นการไปส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์
5) เพื่อเป็นการให้ช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ โครงการส่งเสริมหรือหน่วยงานส่งเสริมอื่นๆ เป็นการล่วงหน้า ฯลฯ

3. วางแผนเพื่อการเยี่ยม

1) เปิดดูบันทึกการตรวจเยี่ยมครั้งก่อนๆ รวมทั้งสมาชิกของครอบครัว

2) ตรวจเนื้อหาวินิจฉัย หัวข้อวิชา ข่าวสารที่ต้องการจะนำไป

3) จัดแผนการตรวจเยี่ยมให้เป็นไปตามลำดับเพื่อประหยัดและจะได้ไม่ย้อนไปย้อนมา
 4) เลือกใช้วิธีการที่ได้ผลในการเยี่ยม เช่น อาจเยี่ยมหัวหน้าครอบครัว ลูกชายคนโต หรือไม่บ้านที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการเผยแพร่เพียงคนเดียว ก็จะช่วยให้หลายๆ อย่าง บางครั้งไม่จำเป็นต้องพบผู้ที่ตั้งใจจะไปพบเสมอไป

4. เมื่อไปเยี่ยม

- 1) พยายามเป็นกันเอง อ่อนน้อม เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ จริงจัง จริงใจ
- 2) แสดงความน่าเชื่อถือและมั่นใจในการสอบถามปัญหาสร้างความน่าเชื่อถือในศรัทธา
- 3) กระตุ้น ฟูใจ สร้างความสนใจ เพื่อให้เขาตื่นตัวและปฏิบัติตาม
- 4) พยายามใช้การสัมภาษณ์ สอบถามให้รู้ปัญหาและช่วยแก้ปัญหาของเขา
- 5) พยายามอย่าชี้คืบเขื่อน เข่นเขื่อน ยาวนานเกินไป นอกเรื่องที่เกี่ยวข้องเวลาเปล่าประโยชน์

5. การบันทึกการไปเยี่ยม

1) บันทึกในแบบฟอร์มการเยี่ยม วัน เดือน ปี ความมุ่งหมายของการเยี่ยม ได้อะไรบ้างจากการเยี่ยม การติดตามผล การขอเรื่อง รับปากตกลงให้การช่วยเหลือไว้อย่างไร ฯลฯ

2) ระยะเวลาในการสัมภาษณ์และบันทึกให้ครบตามที่ต้องการ อย่าให้ยาวนานเกินไป

6. การติดตามผลการเยี่ยม

- 1) ส่งเอกสาร ใบสมัคร อื่นๆ ไปให้ทางไปรษณีย์หรือทางอื่นตามที่รับปากไว้
- 2) เอรายชื่อใส่ในสมาชิกที่จะรับข่าวสารเป็นประจำ
- 3) เชิญเข้าร่วมการประชุม อบรม งานพิธีอื่นๆ ที่เขาเกี่ยวข้องหรือมีความเหมาะสม
- 4) ไปเยี่ยมอีกตามวาระที่เหมาะสมหรือได้รับการขอเรื่อง

การไปเยี่ยมเกษตรกรที่ไร่นา พนักงานส่งเสริมจะต้องพิจารณาการใช้ให้ได้ผล โดยพิจารณาจากข้อดี ข้อเสียประกอบด้วยดังต่อไปนี้ คือ

ข้อดี

1. ทำให้พนักงานส่งเสริม ได้ศึกษาความรู้พื้นฐานขั้นต้นของครอบครัว และพื้นที่ที่จะเข้าไปส่งเสริม
2. การขอความร่วมมือให้เข้ารับการอบรม การรับฟังรายการวิทยุ รับข่าวสาร จะได้รับความร่วมมือดีกว่า ความเชื่อมั่น เลื่อมใสจะได้ผลดี
3. ช่วยในการคัดเลือกผู้นำท้องถิ่นที่ดี ผู้แสดงการสาริตและผู้ประสานงานที่ดี
4. เพื่อเป็นการริเริ่มงานประชาสัมพันธ์ ความสัมพันธ์
5. ได้ทราบว่าผู้ใดบ้างที่มีได้ประกอบกิจกรรมและข่าวสาร ไปไม่ถึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสีย

1. ต้องใช้เวลา เสียเวลามาก
2. จำนวนบ้านที่ไปเยี่ยม วันหนึ่งเยี่ยมได้น้อย
3. ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในเรื่องเชื้อเพลิง พาหนะ เบี้ยล่าง ฯลฯ
4. เวลาที่ไปเยี่ยมต้องแล้วแต่เวลาที่เกษตรกรว่าง
5. เป็นเวลาอันตรายน่าพนักงานส่งเสริมสนใจไปเยี่ยมแต่ฟาร์มที่ใหญ่และได้ผล แต่ละเลยไม่ไปเยี่ยมครอบครัวที่ยากไร้ ซึ่งมีความต้องการความช่วยเหลือมากกว่า

5. บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ

อภิรักษ์ พันธเสน (2539 : 175-177) กล่าวไว้ว่า ในอดีตการพัฒนาชนบทในทางปฏิบัติที่แท้จริง คือ ส่วนหนึ่งของนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่หลังจากนั้นมาได้มีการพิจารณาการพัฒนาชนบทในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ ในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทเพิ่มมากขึ้น บทบาทของหน่วยงานภาครัฐพอสรุปได้ดังนี้

1. สร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของหมู่บ้านและตำบล ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนในการปกครองร่วมกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมในครอบครัว
3. ส่งเสริมการศึกษาสภาพชีวิต และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน หรือการดำรงชีวิตอันดีของประชาชน
4. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้และเข้าใจในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองตัวเอง
5. ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอันดีงาม

6. บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน

คณะกรรมการติดตามผลการสัมมนาองค์กรพัฒนาเอกชน (2528 : 54-56) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนตามกฎหมาย

กรมประชาสงเคราะห์ อ้างใน สนชฯ พลตรี (2537 : 163) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นหน่วยงานเอกชน และประชาชนร่วมกันก่อตั้งขึ้นและจัดดำเนินการเอง โดยใช้จ่ายเงินของเอกชน เพื่อช่วยเหลือให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตและทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคมได้ โดยมุ่งให้ผู้รับการช่วยเหลือพยายามช่วยตนเอง และพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และเป็นหน่วยงานที่มีได้ค้ำกำไร

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อ้างใน สนชฯ พลตรี (2527 : 163) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นองค์กรการกุศลที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลในรูปมูลนิธิหรือสมาคม โดยไม่รวมถึงมูลนิธิที่ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พระราชบัญญัติสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ และพระราชบัญญัติกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์

กล่าวโดยสรุปแล้ว องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรหรือมูลนิธิ หรือสมาคม หรือหน่วยงาน ที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ รวมตัวกันขึ้นตามกลุ่มอาชีพ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มสนใจ หรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อจะดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือ และช่วยคลี่คลายปัญหาในสังคม การบริการสังคม รวมทั้งการพัฒนาสังคมโดยมิได้แสวงกำไร หรือผลประโยชน์ใด ๆ

ปัจจุบันความหมายขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ครอบคลุมไปถึง คณะกรรมการหรือชมรม ซึ่งอาจไม่ได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ

ลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

1. เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการพัฒนาสังคม โดยเน้นการพัฒนาคนและการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่จดทะเบียนก็ได้ และในกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จะต้องมีการจัดองค์กรเป็นบุคคลขึ้นมาดูแลรับผิดชอบ ในการดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนพอสมควร
3. เป็นองค์กรที่ดำเนินงานโดยอิสระ มีกิจกรรมต่อเนื่องและไม่แสวงหาผลประโยชน์และค้ำกำไร

ความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชน

1. เป็นรูปแบบการรวมตัวอันหนึ่งของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนชั้นกลางในสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดที่ว่า บทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาสังคมนั้นเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ประชาชนควรที่จะร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการ

แก้ไขปัญหของตนเอง และของสังคมผู้เป็นเงื่อนไขศักยภาพ และโอกาสที่ดีกว่าในสังคมน่าจะมี โอกาสและมีส่วนช่วยผู้ที่ด้อยกว่าในสังคม

2. การที่ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนทิศทางการพัฒนา ที่มุ่งเน้นให้ประชาชน เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เพราะเป็นการรู้จักระดมและใช้ทรัพยากรภายในสังคมอย่างเต็มที่ และเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในส่วนที่จะนำไปสู่การสร้างกลไกแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

1. การให้การศึกษา ฝึกอบรมและสร้างจิตสำนึก เป็นงานที่มุ่งให้ความรู้พื้นฐาน หรือทักษะบางประการแก่กลุ่มเป้าหมาย ตามสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ในการดำรงชีวิต การพัฒนาอาชีพ การปรับตัวให้ทันกับภาวะแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. การส่งเสริมการรวมกลุ่ม ให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง เพื่อบริการและดำเนินงานพัฒนาในชุมชนอย่างอิสระ และสอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายของชุมชน เช่น ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์

3. การศึกษาวิจัย เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักในปัญหาและเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาปัจจุบัน

4. บทบาทในการริเริ่มผลักดัน และแนะนำ เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติกันในวงกว้างยิ่งขึ้น

โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา (2533 : 33-36) กล่าวว่าบทบาทและการพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนประกอบด้วย

1. การเข้าไปมีส่วนสนับสนุนขบวนการพัฒนาของประชาชนระดับหมู่บ้านและท้องถิ่น

1.1 กระบวนการเรียนรู้ระหว่างประชาชนสู่ประชาชน และระหว่างชุมชนกับชุมชน เน้นกระบวนการเปิดโลกทรรศน์ และชี้ชวนให้ผู้นำและชาวบ้านได้มีโอกาสศึกษาดูงานในเรื่องที่ชาวบ้านมีปัญหา และสนใจ เรื่องที่เป็นกระแสการเคลื่อนไหวของประชาชน เช่น เกษตรผสมผสาน โดยมุ่งเน้นการศึกษาดูงานจากวิทยากรชาวบ้าน ปัญญาชนชาวบ้านจากหมู่บ้านที่ผ่านการต่อสู้ความล้มเหลวจนมีความสำเร็จ และจากคำพูดประสบการณ์หรือตัวอย่างที่เห็นจริงของวิทยากรและหมู่บ้านที่ไปดู จากนั้นจะเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยน สรุปถึงความเป็นไปได้ในการนำไปปรับใช้ในหมู่บ้านของตน

1.2 กระบวนการแก้ปัญหาพื้นฐานเฉพาะหน้า และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านและชุมชน เช่นการได้มาซึ่งปัจจัยการผลิต การยกระดับการรวมตัวเพื่อการแปรผลผลิตและขายผลผลิต การตอบสนองปัญหาเฉพาะหน้าของชาวบ้าน และการระดมทุนเพื่อรองรับปัญหาต่างๆ

1.3 การระดมทุนและบริหารทุนหมุนเวียนในชุมชน เน้นให้มีการระดมทุนจากชุมชนผ่านค่าธรรมเนียม ประเพณี และองค์กรชุมชน

1.4 การเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน และระหว่างบุคคลที่เป็นทรัพยากร วิทยากรชาวบ้าน เน้นการเชื่อมโยงตัวบุคคลซึ่งเป็นวิทยากรชาวบ้าน หรือผู้นำการพัฒนาที่มีฐานประสบการณ์ และความสนใจเรื่องเดียวกัน ควบคู่กับการเชื่อมโยงให้เกิดการแลกเปลี่ยน หนุนช่วยทางทรัพยากรด้านอื่น ๆ เป็นเครือข่ายท้องถิ่น

2. ทางเลือกการพัฒนาของประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนหนุนเรื่องการคืนทุนและแสวงหาทางเลือกของประชาชน เช่นกระแสการต่อต้านการบูรณาการหลายทรัพยากรธรรมชาติ

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 186-188) กล่าวว่าบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการพัฒนาชนบทอาจจำแนกได้ดังนี้

1. การเสริมการจัดองค์กรหรือการรวมกลุ่ม เนื่องจากการรวมกลุ่มแบบทางการไม่อำนวยประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ประชาชนจึงมีการรวมตัวแบบกึ่งธรรมชาติ

2. การให้การฝึกอบรม การเสริมเทคนิควิธี และสร้างจิตสำนึก เพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ในการดำรงชีวิต การพัฒนาอาชีพ การรักษาสีทธิ และผลประโยชน์ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมและจิตสำนึกในการรับใช้ส่วนรวม

3. การให้บริการและสนับสนุนด้านทุนแก่เกษตรกร โดยการดึงทรัพยากรจากภายนอก

4. การศึกษาวิจัยและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักในปัญหาสำคัญ ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวางและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการช่วยเหลือตนเองในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5. บทบาทในการริเริ่ม ผลักดันและเสนอแนะ โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นองค์กรขนาดเล็กและมีอิสระสูงกว่าหน่วยราชการ จึงสามารถริเริ่มทดลองงานใหม่ ๆ ตามความเชื่อและแนวความคิดของตน

7. ปัญหาการพัฒนาชนบท

อภิชาติ พันธเสน (2539 : 176) กล่าวว่า ปัญหาของการดำเนินงานระบบราชการหรือองค์กรภาครัฐ คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารยังรวมอยู่ส่วนกลาง แผนงานและโครงการต่างๆ ถูกกำหนดจากส่วนกลางและกรมเจ้าสังกัด รัฐบาลรับภาระการพัฒนาฝ่ายเดียว องค์กรบริหารท้องถิ่นระดับตำบล จึงไม่มีอำนาจตัดสินใจ หรือกำหนดโครงการเพียงแต่เสนอความคิดโครงการก่อสร้าง เดิมมักจะเน้นการบริหาร และการก่อสร้างโครงการพื้นฐานแทนที่จะเน้นความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วมของประชาชน ในระยะต้นข้าราชการยังมุ่งทำงานสนองความต้องการของต้นสังกัด ขาดการประเมินผล ตลอดจนผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะติดตามมา สิ่งเหล่านี้ทำให้ผลของความสำเร็จในโครงการพัฒนาชนบทมีน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้มาก

ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาของการดำรงตำแหน่ง

ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งนับตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด นายอำเภอ และหัวหน้าส่วนราชการอำเภอ ที่แล้วมามากไม่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน การโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามความเหมาะสมของตัวบุคคล และหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันของกรม หรือหน่วยงานเจ้าสังกัด เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบงานแล้ว ย่อมหมายถึงผลกระทบต่อหน่วยงานและโครงการที่กำลังไว้ ระหว่างการเปลี่ยนมือของผู้มาใหม่และคนเก่า ช่วงเวลานี้จะเกิดภาวะสูญเปล่า หรือผู้มาใหม่ก็เริ่มวางแผนและโครงการใหม่ เพราะไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่ทำอยู่ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2524 : 163)

ปัญหาและข้อจำกัดขององค์กรพัฒนาเอกชน

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถทำงานให้เต็มงานประจำทำ จึงสามารถอุทิศเวลาให้ได้เฉพาะแคในส่วนนอกเวลาทำงานเท่านั้น

2. โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่ ๆ มักเป็นหนุ่มสาว ที่ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ คาดหวังสิ่งต่าง ๆ ไว้สูง มักปฏิเสธระเบียบแบบอย่าง และทำงานบางด้านที่คิดเห็นว่าไร้คุณค่า ประกอบกับความไม่มั่นคง และยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมในอาชีพอาสาศาสตร์ นักพัฒนา จึงทำให้อัตราการเข้าออกของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครขององค์กรเอกชนค่อนข้างสูง

3. องค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนใหญ่ไม่มีใครให้ความสนใจแก่การพัฒนาระบบงานและพัฒนาเจ้าหน้าที่มากนัก จึงเป็นการยากที่จะบริหารงานอย่างเป็นระบบ หรือมีระเบียบแบบแผนเท่าที่ควร แม้ว่าในระยะหลังนี้บางองค์กรจะมีผู้บริหารระดับกลางทำงานเต็มเวลา มาทำหน้าที่ระดับผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ เพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างกรรมการ และเจ้าหน้าที่เพื่อแก้จุดอ่อนหรือช่อง

ว่างระหว่างกรรมการและเจ้าหน้าที่ก็ตาม แต่เนื่องจากความคืบหน้าของโครงการทั้งคุณวุฒิ และ วิทยุของเจ้าหน้าที่ จะทำให้การแก้ไขปัญหายังไม่ได้ผลตามความคาดหวังนัก

4. เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ไม่เคยมีพื้นฐานและประสบการณ์บริหารมาก่อน จึงไม่สามารถควบคุมและกำกับการทำงานให้เป็นระบบได้ และยังขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีการรับรู้ผลงาน และการแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนในวงกว้างยิ่งขึ้น จึงทำให้ผลงานขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่แพร่ขยายและไม่เป็นที่เข้าใจเท่าที่ควร

ปัญหาการพัฒนาชนบทกับความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับเอกชน

ไพรัตน์ เคะขริทธิ์ (2525 : 85-88) กล่าวว่า ปัญหาการพัฒนาชนบทของประเทศกำลังพัฒนา มีอยู่ด้วยกัน 10 หัวข้อด้วยกันดังนี้

1. ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง มาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล หรือคณะของรัฐบาลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นมากครั้งหนึ่งนโยบาย หรือแผน หรือโครงการต่าง ๆ ก็ชะงักหรือเปลี่ยนแปลงตามรัฐบาล ไปด้วย

2. ความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวย ซึ่งเป็นปัญหาการพัฒนาที่ยากจะแก้ไข เพราะวิธีการพัฒนาใช้วิธีการส่งนักพัฒนาจากส่วนในเมืองไปช่วยคนในชนบท นักพัฒนามักจะเลือกที่จะไปพัฒนาผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่พอจะรับการพัฒนา

3. อัตราการเกิดของประชากร อัตราการเกิดสูงในขณะที่อัตราการตายลดลงจึงไม่มีที่ท่าว่าประชากรจะลดลงแม้จะได้มีการวางแผนคุมกำเนิดกันอย่างจริงจัง สาเหตุเพราะการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ยังไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของการวางแผนครอบครัวอย่างถูกต้อง

4. ปัญหาเรื่องจัดการถือครองที่ดิน จะพบเสมอว่าผู้ที่มีที่ดินมักจะไม่เป็นผู้ทำประโยชน์บนที่ดิน เป็นอาการทั่วไปของการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

5. ลักษณะของการอาศัยรัฐบาลจะมากขึ้นประชาชนจะคิดเพียงว่ารัฐบาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาประชาชนไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบมากมาย ความเข้าใจของประชาชนในที่อาศัยรัฐบาลเป็นผู้นำการพัฒนาจึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านรอคอยแต่โครงการของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลทำอะไรไม่ถูกใจตัวเอง หรือไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตน ก็จะคัดค้านรัฐบาล

6. การพัฒนาชนบทมีการวางแผนมาจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคเป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง

7. ปัญหาการเล่นพรรคเล่นพวก การพัฒนาก็จะกระทำกันอยู่ในกลุ่มคนพวกเดียว ไม่พยายามจะกระจายรายได้ให้คนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ผู้ที่มีความรู้ไม่ได้ถูกใช้อย่างถูกต้อง

8. ปัญหาความไม่ต่อเนื่องกันในการพัฒนา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำ

9. ปัญหาการเอาอย่างทั้งที่ยังไม่พร้อม

10. โครงการพัฒนาส่วนใหญ่จะมีนโยบายแน่ชัดลงไปสู่ผู้ยากจนในชนบท แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือ ผู้มีอันจะกินในชนบท เพราะคนที่ไปทำงานพัฒนาต้องการที่จะทำกับผู้ที่พอมิหน่วยก้านที่จะรับการพัฒนา หรือพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งก็เป็นคนที่มีอันจะกิน เท่ากับยิ่งสร้างความแตกต่างระหว่างคนมีและคนจนมากขึ้น

การร่วมระหว่างรัฐบาลและเอกชน

ไพรัตน์ เศรษฐินทร์ (2525 : 98-100) กล่าวว่า ทั้งสองฝ่ายมีข้อดีและข้อเสียในตัวของตัวเอง แต่โดยสรุปแล้วส่วนราชการยังมีข้อได้เปรียบมากกว่าองค์กรเอกชน การร่วมมือระหว่าง 2 องค์กรมีข้อคิด 5 ข้อ คือ

1. ร่วมกันในเรื่องพื้นที่ ซึ่งแผนพัฒนาของชาติกำหนดไว้ชัดเจนว่าพื้นที่เป้าหมายนั้นมีที่ไหน โดยเฉพาะพื้นที่เพื่อความมั่นคงหรือพื้นที่ยากจนที่ห่างไกลความเจริญ ซึ่งคิดว่าส่วนราชการกับเอกชนสามารถกำหนดร่วมกันได้ว่า ควรจะลงไปพัฒนาพื้นที่ใด

2. ร่วมกันในเรื่องกิจกรรม องค์กรเอกชนที่เข้าไปช่วยเหลือต้องดูว่าตนเองสามารถทำกิจกรรมอะไร ถนัดอย่างไร กิจกรรมที่ทำจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

3. วิธีการที่จะเข้าร่วม ส่วนใหญ่ระบบราชการมีแผนงานในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ กันอยู่ องค์กรเอกชนสามารถเข้าไปร่วมได้ โดยการขอแผนของที่หน่วยงานรับผิดชอบทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค องค์กรเอกชนไม่จำเป็นต้องไปเริ่มกันใหม่ แผนงานได้กำหนดการไว้ ถ้าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับพื้นที่ ก็น่าจะได้ร่วมปรึกษาหารือกัน อย่าทำคนละวิธี ผู้รับจะเกิดความสับสนและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรัฐบาลกับเอกชน

4. รัฐบาลได้กำหนดแผนค่าบิลขึ้นแล้วทุกตำบล ควรไปดูแผนว่าราษฎรต้องการอะไรเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น มีกิจกรรมอะไรที่ต้องทำบ้าง เรียงลำดับความเดือดร้อนของปัญหาไว้ชัดเจนว่าหมู่บ้านไหนต้องการอะไร ถ้าจะทำตามความต้องการก็สามารถสนองได้ทันที โดยเฉพาะองค์กรเอกชนที่มีเงินอยู่พร้อม

5. ร่วมกันในเรื่องแนวความคิดของการพัฒนา จะช่วยทำให้ประชาชน และผู้ทำงานไม่สับสน โดยรัฐบาลกับเอกชนควรตกลงกันว่าพัฒนาจะพัฒนาไปในแนวทางใด แนวคิดอย่างเดียวกัน

บทที่ 3

วิจัย

(Research Methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample of the Study)

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในตำบลบ้านหาด ตำบลคำหूर และตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 1,994 ครัวเรือน (พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี, 2542)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในตำบลบ้านหาด ตำบลคำหूर และตำบลถ้ำรงค์ จำนวน 199 ตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Procedure)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเกษตรกรจาก 6 หมู่บ้าน ในตำบลถ้ำรงค์ 5 หมู่บ้าน ในตำบลคำหूर และ 5 หมู่บ้านในตำบลบ้านหาด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐควบคู่กับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชน ในการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรในแต่ละตำบลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีประชากร 1,994 ครัวเรือน สุ่มแยกเป็นตำบล ตำบลละ 10% จากกรมส่งเสริมการเกษตร อ้างโดย แก้ว เอกสุภักดิ์ (2539) ดังนี้

จำนวนประชากร	% การสุ่มตัวอย่าง
<50	80%
>50 <100	>50 แต่ <80 %
100-999	25%
1,000-9,999	10%
>10,000	1%

โดยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 199 ตัวอย่าง

วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering and Research Instruments)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสอบถามเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง ใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามซึ่งมีคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีต่อชุมชน และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เห็นได้ชัดเจน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจะนำแบบสอบถามออกไปทดสอบใช้สอบถามเกษตรกร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ราย เพื่อทดสอบความเข้าใจของเกษตรกรว่าตรงกับความเข้าใจของผู้สอบถามหรือไม่ และหาข้อบกพร่องพร้อมทั้งปรับแบบสอบถามให้เหมาะสมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การศึกษาครั้งนี้จะเก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากพัฒนากรผู้รับผิดชอบพื้นที่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขอความร่วมมือจากเกษตรกรในการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล (Method of Analysis)

นำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างซึ่งมีสูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{n \times 100}{N}$$

n = จำนวนตัวอย่างที่ทำการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{N}$$

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปร

X_i = ผลรวมของคะแนนของตัวอย่างที่ ($X_i = 1, 2, 3, \dots$)

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ตารางการปฏิบัติงาน (Schedule of Activities)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เวลาดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ถึงเดือน
เมษายน พ.ศ. 2543 รวมระยะเวลา 182 วัน

ตารางที่ 1 การดำเนินงานทำปัญหาพิเศษ

ประเภทของกิจกรรม	ระยะเวลาการปฏิบัติงาน					
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
1. ศึกษาเขียนโครงร่างปัญหา พิเศษ	_____					
2. เสนอโครงร่างปัญหาพิเศษ		_____				
3. ประเมินคุณภาพเครื่องมือ			_____			
4. เก็บรวบรวมข้อมูล				_____		
5. วิเคราะห์ข้อมูล					_____	
6. สอบปัญหาพิเศษ						_____
7. ตรวจสอบปรับปรุง ปัญหา พิเศษและส่งรูปเล่ม						_____

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งบประมาณที่ใช้ในการศึกษา (Budgetary)

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้งบประมาณในการดำเนินการ ดังนี้

ค่าเดินทาง	1,000	บาท
ค่าถ่ายเอกสาร	500	บาท
ค่าจัดพิมพ์รูปเล่ม	1,000	บาท
ค่าอุปกรณ์	500	บาท
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1,000	บาท
รวม	<u>4,000</u>	บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลและการวิจารณ์ผล

(Results and Discussion)

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามจำนวน 199 ราย ผลการศึกษาเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทในการรวมกลุ่ม การสร้างงาน การพบปะเยี่ยมเยียนของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

แสดงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร (ในตารางที่ 2)

1. เพศ

จากการศึกษาสถานภาพของเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.77 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.23

2. อายุ

อายุของเกษตรกรที่อยู่ระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.16 รองลงมาอยู่ในช่วง 41- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.64 อยู่ในช่วง 51- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.11 อยู่ในช่วง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.06 อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.53 และต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.50 โดยเกษตรกรมีอายุสูงสุด 70 ปี อายุต่ำสุด 18 ปี และมีอายุเฉลี่ย 43 ปี

3. อาชีพ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพทำนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.30 รองลงมา ทำสวนผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 26.13 อาชีพนอกภาคเกษตร คิดเป็นร้อยละ 13.06 และทำสวนผัก คิดเป็นร้อยละ 1.51

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. อาชีพเสริม

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอาชีพเสริมในการทำสวน คิดเป็นร้อยละ 24.62 ขึ้นตาล คิดเป็นร้อยละ 20.60 ค้าขายคิดเป็นร้อยละ 15.57 และรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 8.04 ไม่มีอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 31.16

5. สภาพการถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดินมีทั้งที่ดินที่เกษตรกรเป็นเจ้าของและเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 52.76 รองลงมา เป็นที่ดินของเกษตรกรเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 38.19 เช่าผู้อื่นทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 7.54 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.51

6. รายได้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีรายได้อยู่ระหว่าง 20,000 - 30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.65 รองลงมามีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.12 30,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.08 40,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.56 50,001- 60,000 คิดเป็นร้อยละ 5.03 มากกว่า 70,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.52 และ 60,001 – 70,000 คิดเป็นร้อยละ 1.51 ตามลำดับ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรมีรายได้สูงสุด 85,000 บาท/ปี รายได้ต่ำสุด 4,000 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ย 28,045.84 บาท/ปี

7. การศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 78.39 รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 11.05 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 6.03 และระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.51

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
N = 199			
1. เพศ			
ชาย	92	46.23	
หญิง	107	53.77	
2. อายุ			
			43 ปี
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.50	
20-30	24	12.06	
31-40	64	32.16	
41-50	53	26.64	
51-60	44	22.11	
มากกว่า 60 ปี	13	6.53	
3. อาชีพ			
ทำสวนผัก	3	1.51	
ทำนา	118	59.30	
ทำสวนผลไม้	52	26.13	
อาชีพนอกภาคเกษตร	26	13.06	
4. อาชีพเสริม			
ทำสวน	49	24.62	
ขึ้นตาล	41	20.60	
ค้าขาย	31	15.57	
รับจ้าง	16	8.04	
ไม่มีอาชีพเสริม	62	31.16	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
N = 199			
5. สภาพการถือครองที่ดิน			
เป็นที่ดินของเกษตรกรทั้งหมด	76	38.19	
เช่าผู้อื่นทั้งหมด	15	7.54	
มีทั้งเป็นของตนเองและเช่าผู้อื่น	105	52.76	
อื่นๆ	3	1.51	
6. รายได้			28,045.84
ต่ำกว่า 20,000	48	24.12	
20,001 – 30,000	61	30.65	
30,001 – 40,000	32	16.08	
40,001 – 50,000	23	11.56	
50,001 – 60,000	10	5.03	
60,001 – 70,000	3	1.51	
มากกว่า 70,000	7	3.52	
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	15	7.55	
7. การศึกษา			
ประถมศึกษาปีที่ 4	156	78.39	
ประถมศึกษาปีที่ 7	12	6.03	
มัธยมศึกษาปีที่ 3	22	11.05	
ปริญญาตรี	3	1.51	
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	6	3.02	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทการรวมกลุ่ม การสร้างงาน และการพบปะเยี่ยมเยียน

บทบาทการรวมกลุ่ม (ตารางที่ 3)

1. วิธีการรวมกลุ่ม

หน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐมีการรวมกลุ่มโดยเรียกประชุมผ่านผู้นำหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 71.35 รองลงมาคือ เรียกประชุมและพบปะเกษตรกรโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 20.10 แจกใบปลิว คิดเป็นร้อยละ 4.52 และวิธีการนอกเหนือจากนี้ คิดเป็นร้อยละ 4.03

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษาพบว่าองค์กรพัฒนาเอกชนมีการรวมกลุ่ม โดยเรียกประชุมและพบปะกับเกษตรกรโดยตรงคิดเป็นร้อยละ 46.73 รองลงมาคือ เรียกประชุมโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.64 แจกใบปลิว คิดเป็นร้อยละ 2.51 และวิธีการนอกเหนือจากนี้ คิดเป็นร้อยละ 21.10

ผลการศึกษาพบว่าองค์กรพัฒนาเอกชนใช้วิธีการรวมกลุ่ม โดยผ่านการประชุมและพบปะกับเกษตรกรโดยตรงมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐใช้วิธีการรวมกลุ่มโดยผ่านผู้นำหมู่บ้านจัดการประชุมให้ แสดงให้เห็นว่าภาครัฐยังเห็นว่าผู้นำชุมชนยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการดำเนินงานของคนในชุมชนอย่างเด่นชัด ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนใช้วิธีการพบปะกับประชาชน โดยตรงมากกว่าการให้ความสำคัญต่อผู้นำเท่านั้น เป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้สามารถแสดงความคิดเห็น เป็นการเสนอแนวคิดและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองได้

2. การวิเคราะห์ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า ในการรวมกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐเริ่มต้นจากการให้เกษตรกรวิเคราะห์ปัญหาก่อนการรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 81.41 และไม่ได้เริ่มจากการให้เกษตรกรวิเคราะห์ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 18.59

องค์กรพัฒนาเอกชน ให้เกษตรกรเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาก่อนการรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 46.73 และไม่ได้เริ่มจากการให้เกษตรกรวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.59

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐต้องการให้ประชาชนในชุมชนมีการวิเคราะห์ปัญหาก่อนที่จะมีการรวมกลุ่มมากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชน แสดงว่า บทบาทนี้ภาครัฐตระหนักและสามารถทำให้คนในชุมชนทราบปัญหาของตนเองก่อนการดำเนินการหรือลงมือปฏิบัติได้มากกว่าการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทำให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด ไม่เสียเวลามาก

3. ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานกลุ่ม

หน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของภาครัฐ คือประธานกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 73.36 รองลงมา สมาชิกภายในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 5.03 เลขา คิดเป็นร้อยละ 1.51 และผู้รับผิดชอบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน เป็นสมาชิกของกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 36.68 รองลงมา ประธานกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 23.11 เลขา คิดเป็นร้อยละ 11.05 และบุคคลอื่น คิดเป็นร้อยละ 10.55

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินงานกลุ่มขององค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของกลุ่มคือ สมาชิกของกลุ่มซึ่งมีจำนวนมากพอที่จะร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งแตกต่างจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้รับผิดชอบคือประธานกลุ่ม ดังนั้นจึงให้เห็นว่า รัฐเน้นการตัดสินใจและดำเนินงานต่างๆ ให้กับประธานเป็นหลัก ในขณะที่ภาคเอกชนจะให้ความสำคัญกับสมาชิกคนอื่นๆ ของกลุ่มมากขึ้น

4. การประชุมประจำเดือน

หน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐกำหนดให้มีการประชุมประจำเดือน คิดเป็นร้อยละ 72.86 โดยประชุมเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 63.32 เดือนละ 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 9.54 ตามลำดับ และไม่มีการประชุมประจำเดือน คิดเป็นร้อยละ 25.13

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษาพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนกำหนดให้มีการประชุมประจำเดือนคิดเป็นร้อยละ 59.80 โดยประชุมเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.80 และไม่มีการประชุมประจำเดือนคิดเป็นร้อยละ 21.10

5. การแสดงความคิดเห็น

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ คิดเป็นร้อยละ 77.89 ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 20.60

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษาพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนเปิดโอกาสให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ คิดเป็นร้อยละ 53.26 ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 23.11

ผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นของตนเองได้มากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชน แสดงว่าหน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนามากกว่าการให้เกษตรกรกล้าคิด กล้าแสดงออกในสิ่งที่ต้องการและเป็นตัวแทนของเกษตรกรด้วยกันในการเสนอปัญหาเพื่อต้องการการแก้ไขต่อไป

6. กิจกรรมต่อเนื่องของกลุ่ม

หน่วยงานภาครัฐ

จากผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐเมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วมีการแนะนำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.81 และไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.18

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากผลการศึกษาพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนเมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วมีการแนะนำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.20 และไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.54

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐมีการแนะนำให้เกษตรกรในกลุ่มทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมากกว่าองค์กรพัฒนาเอกชนเนื่องจากรัฐเห็นว่าการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของสมาชิกจะทำให้คนในกลุ่มเกิดความสามัคคีมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

7. กิจกรรมกลุ่ม

หน่วยงานภาครัฐ

จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมของกลุ่มเกิดจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้แนะนำ คิดเป็นร้อยละ 78.39 สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นเอง ร้อยละ 17.08

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมของกลุ่มเกิดจาก เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้แนะนำ คิดเป็นร้อยละ 20.10 สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นเอง ร้อยละ 56.78

ผลการศึกษาพบว่าองค์กรพัฒนาเอกชนทำให้เกิดกิจกรรมภายในกลุ่มโดยให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการคิดร่วมกันมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในขณะที่หน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดกิจกรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แสดงว่าองค์กรพัฒนาเอกชนต้องการให้สมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและมีส่วนในการตัดสินใจ สามารถดำเนินงานตามความต้องการของ

สมาชิกได้ หน่วยงานภาครัฐให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้แนะนำกิจกรรมอาจเกิดจากต้องการให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้จากส่วนกลาง โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

8. การวางแผนและการดำเนินงาน

หน่วยงานของรัฐ

จากการศึกษา พบว่าการดำเนินงานของกลุ่มที่เกิดจากหน่วยงานของภาครัฐ มีการวางแผนและมีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 78.39 ไม่มีการวางแผน ร้อยละ 19.60

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชน มีการวางแผนและมีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 75.87 ไม่มีการวางแผน คิดเป็นร้อยละ 6.53

ผลการศึกษาพบว่า ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการวางแผนและกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ใกล้เคียงกัน แสดงว่าทั้ง 2 หน่วยงานต้องการให้งานที่ทําบรรลุเป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ มีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ไขให้ตรงจุดได้ง่ายและประหยัดเวลา

9. การประสานงาน

หน่วยงานภาครัฐ

ระหว่างทำกิจกรรมกลุ่มมีผู้ประสานงานให้แก่กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 82.41 โดยประธานกลุ่ม ร้อยละ 67.34 เลขากลุ่มร้อยละ 15.07 และไม่มีการประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 15.58

องค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษาพบว่า ระหว่างที่ทำกิจกรรมกลุ่มมีผู้ประสานงานให้แก่กลุ่มคิดเป็นร้อยละ 78.39 โดยประธานกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 43.71 เลขาคิดเป็นร้อยละ 34.67 และไม่มีการประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 11.56

10. การประเมินผล

จากการศึกษาพบว่า เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมที่ทางกลุ่มลงมือปฏิบัติแล้วมีการประเมินผลงาน คิดเป็นร้อยละ 68.34 โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 60.30 และสมาชิกของกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 8.04 ไม่มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 30.65

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์กรพัฒนาเอกชน เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมที่ทางกลุ่มลงมือปฏิบัติแล้วมีการประเมินผลงาน คิดเป็นร้อยละ 63.81 โดยสมาชิกของกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 51.75 เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 12.06 และไม่มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 27.13

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมกลุ่มแล้วทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการประเมินผลการทำงานเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ใกล้เคียงกัน แต่ผู้ประเมินผลขององค์กรพัฒนาเอกชนคือ สมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเอง แสดงว่า องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการให้สมาชิกในกลุ่มทราบข้อดี ข้อจำกัด รวมไปถึงข้อผิดพลาดในการทำงานของกลุ่ม และการประเมินผล โดยคนจำนวนมากจะทำให้เห็นข้อบกพร่องได้ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น ในการประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงผู้เดียวทำให้เกษตรกรไม่ทราบข้อผิดพลาดของกลุ่ม และไม่กล้าเสนอความคิดเห็นที่ตนคิดว่าไม่เหมาะสม ไม่กล้าเสนอสิ่งที่ตนเองคิดว่าผิดพลาด

11. การประเมินวิธีการที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

หน่วยงานภาครัฐจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานของภาครัฐใช้วิธีการที่เหมาะสมทำให้เกิดการรวมกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 83.92 ไม่มีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 15.08 องค์กรพัฒนาเอกชน ใช้วิธีการที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 78.39 ไม่เหมาะสมร้อยละ 4.52

ตารางที่ 3 บทบาทของการรวมกลุ่ม

บทบาทการรวมกลุ่ม	รัฐ		เอกชน	
	N = 199	ร้อยละ	N = 199	ร้อยละ
1. วิธีการรวมกลุ่ม				
- เรียกประชุม โดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน	142	71.35	59	29.64
- แจกใบปลิว	9	4.52	5	2.51
- เรียกประชุมและพบปะเกษตรกรโดยตรง	40	20.10	93	46.73
- อื่นๆ	8	4.03	42	21.10
2. ให้เกษตรกรวิเคราะห์ปัญหาก่อนการรวมกลุ่ม	162	81.41	93	46.73
ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหา	37	18.59	106	53.27

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทการรวมกลุ่ม	รัฐ		เอกชน	
	N = 199	ร้อยละ	N = 199	ร้อยละ
3. ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน				
- ประธาน	146	73.36	46	23.11
- เลขา	3	1.51	22	11.05
- สมาชิก	10	5.03	73	36.68
- อื่นๆ	1	0.50	21	10.55
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	39	19.60	37	18.61
4. การประชุมประจำเดือน				
- มี เดือนละ	145	72.86	119	59.80
เดือนละ 1 ครั้ง	126	63.31	119	59.80
เดือนละ 2 ครั้ง	19	9.54	-	-
- ไม่มี	50	25.13	42	21.10
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	4	2.01	38	19.10
5. การแสดงความคิดเห็น				
- แสดงได้อย่างอิสระ	155	77.89	106	53.26
- ไม่มีโอกาส	41	20.60	46	23.11
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	3	1.51	47	23.63
6. กิจกรรมต่อเนื่องของกลุ่ม				
มีกิจกรรมดำเนินอย่างต่อเนื่อง	125	62.81	82	41.20
ไม่มีกิจกรรมดำเนินอย่างต่อเนื่อง	72	36.18	17	8.54
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	2	1.01	100	50.26
7. กิจกรรมกลุ่ม				
เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชน	156	78.39	40	20.10
สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นเอง	34	17.08	113	56.78
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	9	4.53	46	23.12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทการรวมกลุ่ม	รัฐ		เอกชน	
	N = 199	ร้อยละ	N = 199	ร้อยละ
8. การวางแผนและการดำเนินงาน				
มี	156	78.39	151	75.87
ไม่มี	39	19.60	13	6.53
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	4	2.01	35	17.60
9. การประสานงาน				
- มี	164	82.41	156	78.39
โดย - ประชาชน	134	67.34	88	44.22
- เลขา	30	15.07	69	34.67
- ไม่มี	31	15.58	23	11.56
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	4	2.01	20	10.05
10. การประเมินผล				
- มี	136	68.34	127	63.81
โดย - เจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชน	120	60.30	24	12.06
- สมาชิกของกลุ่ม	16	8.04	103	51.75
- ไม่มี	61	30.65	54	27.13
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	2	1.01	18	9.06
11. การประเมินวิธีการที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม				
เหมาะสม	167	83.92	156	78.39
ไม่เหมาะสม	30	15.08	9	4.52
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	2	1.00	34	17.09

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทการสร้างงาน (ตารางที่ 4)

1. การแนะนำอาชีพเสริม

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมเกิดจาก เกษตรกรคิดขึ้นเอง คือเป็นร้อยละ 49.75 มากที่สุด เกิดจากการแนะนำขององค์กรพัฒนาเอกชน 46.23 และจากการแนะนำของหน่วยงานภาครัฐ 30.65

ผลการศึกษาพบว่า การแนะนำอาชีพของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนน้อยกว่าอาชีพที่เกษตรกรคิดขึ้นเอง แสดงว่า ไม่มีการสำรวจความต้องการทำอาชีพเสริมของเกษตรกรก่อนทำการแนะนำจึงทำให้เกษตรกรคิดอาชีพขึ้นเองมากกว่าที่จะรอการแนะนำจากภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนรวมไปถึงความไม่ต่อเนื่องในการดูแลด้านผลผลิตก็เป็นจุดหนึ่งสำหรับการตัดสินใจดำเนินการตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 หน่วยงาน

2. การไปดูงาน

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเคยไปดูงานหรือชมความรู้ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ โดยการนำพาของหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 28.64 และองค์กรพัฒนาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 32.16 เกษตรกรไม่เคยไปดูงาน คิดเป็นร้อยละ 39.19

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเคยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้ไปดูงานร้อยละ 28.64 และองค์กรพัฒนาเอกชนร้อยละ 32.16 จะเห็นว่าการสนับสนุนในด้านนี้ยังมีน้อย หรือบางครั้งเกษตรกรที่เคยไปดูงานก็จะได้ไปซ้ำ ๆ กัน ไม่มีการผลัดเปลี่ยนให้เกษตรกรรายอื่นได้ไปบ้าง ทำให้แนวคิดการพัฒนาอาชีพยังมีไม่มากนัก

3. ประโยชน์ของการไปดูงาน

หน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่ได้จากการดูงานของเกษตรกรคือ แนวคิดปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 48.24 รองลงมาคือ แนวคิดในการทำอาชีพใหม่ คิดเป็นร้อยละ 13.56 องค์กรพัฒนาเอกชน

สิ่งที่ได้จากการดูงานของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ แนวคิดปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.60

ผลการศึกษาพบว่า ในการพาเกษตรกรไปดูงานนั้นประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับคือ การนำความรู้มาปรับปรุงอาชีพเดิมให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับองค์กรพัฒนาเอกชน แต่ปริมาณของเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเกษตรกรที่ไปดูงาน แสดงให้เห็นว่า เมื่อไปดู

งานแล้วเกษตรกรยังไม่สามารถนำมาตัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่ของคนได้มากนัก หรือความสนใจในสิ่งที่เขาไปดูนั้นมีน้อยก็อาจจะส่งผลให้เกษตรกรที่ไปดูงานไม่ยอมนำมาปฏิบัติ

4. การเกิดอาชีพใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานของภาครัฐทำให้เกิดอาชีพใหม่แก่เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 30.65 องค์กรพัฒนาเอกชนทำให้เกิดอาชีพใหม่ คิดเป็นร้อยละ 30.15

ผลการศึกษาพบว่า ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการแนะนำอาชีพใหม่แก่เกษตรกรในปริมาณใกล้เคียงกัน แต่ยังเป็นปริมาณที่น้อยอยู่ แสดงว่า การแนะนำอาชีพใหม่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะการแนะนำอาชีพไม่สอดคล้องกับพื้นฐานของเกษตรกรว่าสามารถทำได้หรือไม่ การแนะนำอาชีพที่ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่สนใจและเกษตรกรเห็นว่า ถ้าทำไปแล้วผู้แนะนำจะไม่ดูแลอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดตามผลงานเป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่สนใจเท่าที่ควร

5. การให้การสนับสนุน

จากผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน ในด้านการเงินและสินเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 36.68 รองลงมาคือวัสดุและอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 28.64 การตลาด คิดเป็นร้อยละ 17.09 และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 16.08

องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี 40.70 รองลงมาคือ ด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 24.12 เงินและสินเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.06 และวัสดุอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 1.51

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีมากกว่า หน่วยงานภาครัฐ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนด้านเงินและสินเชื่อมากกว่า แสดงว่า องค์กรเอกชนต้องการให้เกษตรกรทราบขั้นตอนปฏิบัติ ตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จกิจกรรมอย่าง ถูกต้อง ลดต้นทุนการผลิต และทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า ใช้วัสดุดิบที่เป็นของหาง่ายในชุมชน ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนด้านเงินและสินเชื่อ ในรูปของเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อต้องการให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันในเงินทุนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

6. การรวมกลุ่มอาชีพ

จากผลการศึกษาพบว่า

หน่วยงานภาครัฐ แนะนำให้เกษตรกรรวมกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 45.22 ประกอบด้วยกลุ่มทำน้ำพริก ร้อยละ 12.56 กลุ่มทำน้ำดื่มสมุนไพร ร้อยละ 28.14 กลุ่มแม่บ้าน 5.02 และไม่ได้แนะนำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 50.75

องค์กรพัฒนาเอกชน แนะนำให้เกษตรกรรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 31.15 และไม่ได้แนะนำให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 11.56

7. การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 67.33

หน่วยงานภาครัฐ จัดหาตลาดและรับผลผลิตจากเกษตรกรไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 34.17 และรับซื้อจากเกษตรกรแล้วนำไปจำหน่ายต่อ คิดเป็นร้อยละ 12.56

องค์กรพัฒนาเอกชน จัดหาตลาดให้เกษตรกรและรับผลผลิตไปจำหน่ายให้คิดเป็นร้อยละ 26.13 และรับซื้อจากเกษตรกรแล้วนำไปจำหน่ายต่อ คิดเป็นร้อยละ 4.02

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตเองมากกว่า การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน อาจเป็นเพราะเกษตรกรเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องราคาที่เป็นธรรมที่ทั้งสองหน่วยงานจะเสนอให้ ซึ่งอำนาจในการต่อรองของเกษตรกรรายย่อยมีน้อย และการนำผลผลิตจากเกษตรกรไปจำหน่ายโดยไม่ได้รับผลตอบแทนเป็นไปได้น้อย ทำให้เกษตรกรเห็นว่า การจำหน่ายผลผลิตเองน่าจะเป็นวิธีที่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุด

8. การสร้างความพอใจในการส่งเสริมอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า

หน่วยงานภาครัฐสร้างความพอใจให้กับเกษตรกรในด้านการส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 91.95

องค์กรพัฒนาเอกชน สร้างความพอใจให้กับเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 56.28

9. ประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า

หน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 57.29 รองลงมา คือ รายได้ คิดเป็นร้อยละ 22.61 และความชำนาญ 18.09

องค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ คิดเป็นร้อยละ 44.22 รองลงมาคือ รายได้ คิดเป็นร้อยละ 22.11 และความชำนาญ คิดเป็นร้อยละ 11.56

เปรียบเทียบผลจากการส่งเสริมอาชีพ (ตารางที่ 5)

- รายได้

การส่งเสริมอาชีพของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 33.16

องค์กรพัฒนาเอกชนเพิ่มรายได้จากการส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 26.13

เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรเท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 19.59 และไม่เพิ่มรายได้ คิดเป็นร้อยละ 11.05

- ความรู้

จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมอาชีพของหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดความรู้ คิดเป็นร้อยละ 51.26 องค์กรพัฒนาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 30.65

เพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรได้เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 4.52

ไม่เพิ่มความรู้ คิดเป็นร้อยละ 10.55

- ความชำนาญ

จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมอาชีพของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดความชำนาญแก่เกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 51.26 องค์กรพัฒนาเอกชน ร้อยละ 18.59

- ทำให้เกิดความชำนาญได้เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 2.01 และไม่ทำให้เกิดความชำนาญคิดเป็นร้อยละ 15.07

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบบทบาทการดำเนินงาน

บทบาทการดำเนินงาน	รัฐ		เอกชน		เฉลี่ย
	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	ร้อยละ
1. การแนะนำอาชีพ					
เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน	61	30.65	92	46.23	-
สมาชิกคิดขึ้นเอง	-	-	-	-	49.75
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	41	20.60			
2. การไปดูงาน					
เคยไป	57	28.64	64	32.16	-
ไม่เคยไป	-	-	-	-	39.19
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	64	32.17			
3. ประโยชน์ของการไปดูงาน					
เกิดแนวคิดปรับปรุงอาชีพเดิม	96	48.24	43	21.60	-
ทำให้เกิดอาชีพใหม่	27	13.56	-	-	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	76	38.20	156	78.40	
4. การเกิดอาชีพใหม่					
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	61	30.65	60	30.15	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	138	69.35	139	69.85	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

บทบาทการดำเนินงาน	รัฐ		เอกชน		เฉลี่ย
	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	
5. การให้การสนับสนุน					
การตลาด	34	17.09	48	24.12	-
เทคโนโลยี	32	16.08	81	40.70	-
เงินและสินเชื่อ	73	36.68	26	13.06	-
วัสดุอุปกรณ์	57	28.64	3	1.51	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	3	1.50	41	20.61	-
6. การรวมกลุ่มอาชีพ					
มี	90	45.22	62	31.15	-
ได้แก่					
กลุ่มทำน้ำพริก	24	12.56	-	-	-
น้ำดื่มสมุนไพร	56	28.14	-	-	-
กลุ่มแม่บ้าน	10	5.02	-	-	-
ไม่แนะนำ	101	50.75	23	11.56	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	8	4.03	114	57.29	-
7. การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร					
เกษตรกรจำหน่ายเอง					67.33
จัดหาตลาดและรับผลผลิตไป					
จำหน่าย	68	34.17	52	26.13	-
รับซื้อจากเกษตรกรแล้วนำไป					
จำหน่าย	25	12.56	8	4.02	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	106	53.27	139	69.85	-
8. การสร้างความพอใจ					
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	183	91.95	112	56.28	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	16	8.05	87	43.72	-
9. ประโยชน์ที่ได้รับ					
ความรู้	114	57.29	88	44.22	-
รายได้	45	22.61	44	22.11	-
ความชำนาญ	36	18.09	23	11.56	-
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	4	2.01	44	22.11	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบผลจากการส่งเสริมอาชีพ

การเปรียบเทียบ	รายได้		ความรู้		ความชำนาญ	
	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ
ภาครัฐ	62	33.16	102	51.26	102	51.26
องค์กรพัฒนาเอกชน	52	26.13	61	30.65	37	18.59
เพิ่มเท่าๆ กัน	39	19.59	9	4.52	4	2.01
ไม่เพิ่ม	22	11.05	21	10.55	30	15.07
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	24	10.07	6	3.02	26	13.07

บทบาทของการพบปะเยี่ยมเยียน (ตารางที่ 6)

จากผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่อำเภอบ้านลาดมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาในพื้นที่ แบ่งได้ดังนี้ หน่วยงานของภาครัฐเข้ามา ได้แก่ เกษตรอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 11.05 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 22.61 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29.14 ตามลำดับ

องค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ กลุ่มเครดิต ยูเนียนร้อยละ 37.68 กลุ่มอนุรักษ์เมืองเพชร คิดเป็นร้อยละ 27.63

1. จุดประสงค์ของการพบปะ

จุดประสงค์ของการพบปะของหน่วยงานภาครัฐ คือ ให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 44.22 รองลงมา คือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.15 สร้างความคุ้นเคย คิดเป็นร้อยละ 11.56

องค์กรพัฒนาเอกชน

จุดประสงค์ขององค์กรพัฒนาเอกชนในการพบปะกับเกษตรกร เพื่อเพื่อสร้างความคุ้นเคย คิดเป็นร้อยละ 32.16 ให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.12 เพื่อเก็บข้อมูลจากเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 12.56

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐมีจุดประสงค์ในการพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร คือ เพื่อให้คำปรึกษา ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนมีจุดประสงค์ในการเยี่ยมเยียนเกษตรกรคือ เพื่อสร้างความคุ้นเคย แสดงให้เห็นว่า องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการรู้จักเกษตรกรให้มากขึ้น เพราะ

เป็นหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนได้ไม่นาน การสร้างความคุ้นเคยน่าจะเป็นแนวทางที่ดีที่สุด ก่อนที่จะเข้าไปพัฒนาและให้คำปรึกษาแก่คนในชุมชน ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีมานาน การพึ่งพาอาศัยของคนในชุมชนเกิดขึ้นก่อน ดังนั้นการเข้าไปพบกับเกษตรกรอาจเกิดจากการดำเนินงานตามนโยบายที่วางไว้ ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามารับผิดชอบดำเนินงานในชุมชนมีหลายหน่วยงาน การพบปะเกษตรกรจึงเกิดขึ้นอยู่เป็นปกติ

2. สถานที่พบปะ

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐพบปะกับเกษตรกรที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 57.78 รองลงมา พื้นที่ทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 34.17 นอกเหนือจากพื้นที่ทำการเกษตรและที่บ้าน ร้อยละ 8.05

องค์กรพัฒนาเอกชน

เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปพบปะกับเกษตรกร นอกพื้นที่ทำการเกษตรและที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 38.69 รองลงมาคือที่บ้าน ร้อยละ 25.64 และพื้นที่ทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 7.03

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐใช้บ้านเกษตรกรเป็นสถานที่พบปะกับเกษตรกร แต่องค์กรพัฒนาเอกชนใช้สถานที่นอกพื้นที่ทำการเกษตรและที่บ้านเป็นสถานที่พบปะเกษตรกร แสดงว่า หน่วยงานภาครัฐต้องการทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของเกษตรกร บางครั้งอาจเป็นการนำข่าวสารไปสู่ครัวเรือนเกษตรกร การพบปะกับเกษตรกรเช่นนี้ต้องใช้เวลามาก แต่สร้างความคุ้นเคยกับครัวเรือนเกษตรกรได้เป็นอย่างดี องค์กรพัฒนาเอกชนใช้พื้นที่นอกพื้นที่ทำการเกษตรและที่บ้านเพื่อต้องการให้เกษตรกรมาพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาของเจ้าหน้าที่ด้วย

3. เวลาที่ใช้ในการพบปะ

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมาพบปะกับเกษตรกรหลังเลิกงาน คิดเป็นร้อยละ 53.77 รองลงมา ระหว่างประกอบอาชีพ ร้อยละ 21.61 ก่อนไปทำงาน ร้อยละ 7.03

องค์กรพัฒนาเอกชน มาพบปะกับเกษตรกรก่อนไปประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 35.67 ระหว่างทำงาน ร้อยละ 22.11 หลังเลิกงานร้อยละ 10.05

ผลการศึกษาพบว่า เวลาที่หน่วยงานภาครัฐใช้ในการพบปะเกษตรกร คือ หลังการทำงาน องค์กรพัฒนาเอกชนพบปะกับเกษตรกรก่อนการไปทำงาน แสดงว่า การหาเวลาว่างที่เหมาะสมและตรงกันของเจ้าหน้าที่ภาครัฐนั้นมีน้อย เพราะต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่รับผิดชอบ องค์กรพัฒนาเอกชนพบปะกับเกษตรกรก่อนไปทำงาน เป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรสามารถรับข้อมูลได้ดีกว่าหลังเลิกงานซึ่งมีความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน

4. ใน 1 เดือนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าพบปะกับเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 54.77 และไม่ได้พบปะกับเกษตรกรเลย คิดเป็นร้อยละ 44.22

เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน มาพบปะกับเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 58.28 ไม่มาเลย คิดเป็นร้อยละ 37.18

5. ลักษณะการพบปะ

จากการศึกษาพบว่า

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ พบปะกับเกษตรกรอย่างเป็นทางการ ร้อยละ 51.26 อย่างไม่เป็นทางการ ร้อยละ 46.23

เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน พบปะกับเกษตรกรอย่างเป็นทางการ ร้อยละ 36.18 อย่างไม่เป็นทางการ ร้อยละ 25.62

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาคเอกชนเข้าพบปะเกษตรกรอย่างเป็นทางการน้อยกว่าหน่วยงานภาครัฐ แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเอกชนมีความเป็นกันเองและคุ้นเคยมากกว่า เกษตรกรกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็นทำให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงเมื่อมีความต้องการ ในขณะที่ความสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกรค่อนข้างเป็นลักษณะของชนชั้นและเป็นทางการมากกว่า

6. กิจกรรมหลังการพบปะ

จากการศึกษาพบว่า

หลังการพบปะกับเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐมีกิจกรรมให้ทำ คิดเป็นร้อยละ 38.19 ไม่มีกิจกรรมให้ทำ คิดเป็นร้อยละ 50.75

องค์กรพัฒนาเอกชน มีกิจกรรมให้ทำ คิดเป็นร้อยละ 53.26 ไม่มีกิจกรรมให้ทำ คิดเป็นร้อยละ 32.16

ผลการศึกษาพบว่า หลังการพบปะกับเกษตรกรองค์กรพัฒนาเอกชนมีกิจกรรมให้เกษตรกรทำมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ แสดงว่า องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการให้เกษตรกรมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานภาครัฐอาจจะดำเนินการตามแผนงาน เมื่อสิ้นสุดแผนจึงไม่มีการติดตามหรือดำเนินกิจกรรมต่อไป

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการพบปะ

จากการศึกษาพบว่า

เกษตรกรได้รับความรู้จากการพบปะของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ร้อยละ 58.79 รองลงมาคือ ความรู้ในการพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 9.54 และอื่นๆ ร้อยละ 9.54

เกษตรกรได้รับความรู้จากการพบปะของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ร้อยละ 38.69
รองลงมาคือ อื่นๆ ร้อยละ 26.13 และความรู้ในการพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 13.06

การให้คำปรึกษา (ตารางที่ 7)

จากการศึกษาพบว่า

หน่วยงานภาครัฐให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของเกษตรกร ร้อยละ 35.18

องค์กรพัฒนาเอกชนให้คำปรึกษาได้ คิดเป็นร้อยละ 25.13

ให้คำปรึกษาได้เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 4.52

ให้คำปรึกษาไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 35.17

การดูแลเอาใจใส่

จากการศึกษาพบว่า

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอาใจใส่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร และติดตามผล คิดเป็น
ร้อยละ 12.56

องค์กรพัฒนาเอกชน เอาใจใส่กับปัญหาที่เกิดขึ้นและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อย
ละ 47.73 ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เอาใจใส่ปัญหา เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อย
ละ 3.52 ไม่เอาใจใส่และติดตามการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 36.18

การเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์และการยอมรับความคิดเห็น

จากการศึกษาพบว่า

หน่วยงานของภาครัฐ สามารถนำเสนอสิ่งที่เป็นประ โยชน์และยอมรับฟังความคิดเห็นจาก
เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 31.65

องค์กรพัฒนาเอกชน สามารถนำเสนอสิ่งที่เป็นประ โยชน์และยอมรับฟังความคิดเห็นจาก
เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 27.63

ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สามารถนำเสนอสิ่งที่เป็นประ โยชน์และ
และยอมรับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรได้เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 38.69

ไม่เปิดโอกาสให้เสนอแนะและไม่รับฟังความคิดเห็น ร้อยละ 36.18

การติดตามผลและความกระตือรือร้น

หน่วยงานภาครัฐมีการติดตามผลการดำเนินงานและมีความกระตือรือร้น คิดเป็นร้อยละ

19.09

องค์กรพัฒนาเอกชนมีการติดตามผลการดำเนินงานและมีความกระตือรือร้น คิดเป็นร้อยละ

27.13

ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน มีการติดตามผลการดำเนินงานและมีความกระตือรือร้นพอๆ กัน ร้อยละ 18.09

ไม่ได้ติดตามผลและไม่กระตือรือร้น ร้อยละ 33.66

ตารางที่ 6 บทบาทการพบปะเยี่ยมชม

บทบาทการพบปะเยี่ยมชม	รัฐ		เอกชน	
	N = 199	ร้อยละ	N = 199	ร้อยละ
หน่วยงานที่เข้ามาพบปะ				
- รัฐ				
- ชกส.	45	22.61	-	-
- เกษตรอำเภอ	22	11.05	-	-
- พัฒนาชุมชน	58	29.14	-	-
- องค์กรพัฒนาเอกชน	-	-	130	65.38
- กลุ่มอนุรักษ์เมืองเพชร	-	-	55	27.63
- กลุ่มเครดิตยูเนียน	-	-	75	37.68
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	74	37.20	69	34.68
1. จุดประสงค์การพบปะ				
- ให้คำปรึกษา	88	44.22	48	24.12
- เก็บข้อมูล	58	29.15	25	12.56
- สร้างความคุ้นเคย	23	11.56	64	32.16
เกษตรกรไม่ให้ข้อมูล	30	15.07	62	31.16

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

บทบาทการพบปะเยี่ยมชม	รัฐ		เอกชน	
	N = 199	ร้อยละ	N = 199	ร้อยละ
2. สถานที่พบปะ				
- ที่บ้าน	115	57.78	57	28.64
- พื้นที่ทำการเกษตร	68	34.17	14	7.03
- อื่นๆ	16	8.05	77	38.69
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	-	-	51	25.64
3. เวลาที่ใช้ในการพบปะ				
- หลังเลิกงาน	107	53.77	20	10.05
- ระหว่างประกอบอาชีพ	43	21.61	44	22.11
- ก่อนไปทำงาน	14	7.03	71	35.67
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	35	17.59	64	32.17
4. ใน 1 เดือน เจ้าหน้าที่พบปะกับเกษตรกร				
ไม่มาพบปะเลย	109	54.77	116	58.28
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	88	44.22	74	37.18
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	2	1.01	9	4.54
5. ลักษณะการพบปะ				
- เป็นทางการ	102	51.26	72	38.69
- ไม่เป็นทางการ	92	26.23	51	25.62
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	5	2.51	76	38.20
6. กิจกรรมหลังการพบปะ				
-มี	76	38.19	106	53.26
-ไม่มี	101	50.75	64	32.16
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	22	11.06	29	14.58
7. ประโยชน์ที่ได้จากการพบปะ				
ความรู้เพิ่ม	117	58.79	77	38.69
พัฒนาอาชีพ	19	9.54	26	13.06
อื่นๆ	19	9.54	52	26.13
เกษตรกร ไม่ให้ข้อมูล	44	22.13	44	22.12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลจากการพบปะเยี่ยมชมเยียน

การเปรียบเทียบ	รัฐ		เอกชน		เท่ากันทั้งสองหน่วยงาน		ทั้งสองหน่วยงานไม่ได้ปฏิบัติ	
	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ
	ให้คำปรึกษา	70	35.18	50	25.13	9	4.52	70
ดูแลเอาใจใส่	25	12.56	95	47.73	7	3.52	72	36.18
เสนอสิ่งที่เห็น	63	31.65	55	27.63	77	38.69	72	36.18
ประโยชน์								
ติดตามผลงานอย่าง	38	19.09	54	27.13	36	36.18	67	33.66
ต่อเนื่อง								

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร (ตารางที่ 8)

จากการศึกษาพบปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้
 ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ
 หน่วยงานภาครัฐไม่ติดตามอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.18 และจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ไม่มีการสำรวจปัญหา ก่อนดำเนินงาน ทำให้งานที่ลงมือปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 11.56

เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 8.04

ปัญหาต่างๆ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 37.68

ปัญหาขององค์กรพัฒนาเอกชน

ปัญหาเกษตรกรในชุมชนมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 30.65

ปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการติดตามงาน คิดเป็นร้อยละ 27.13

หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ไม่ประสานงานกัน ทำให้การทำงานมีความซ้ำซ้อน คิดเป็นร้อยละ 63.31 และปัญหาทางการเกษตรที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ เรื่องผลผลิตราคาต่ำ การลงทุนสูง คิดเป็นร้อยละ 78.39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 ปัญหาของเกษตรกรที่เกิดจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

ปัญหา	รัฐ		เอกชน		รัฐ+เอกชน	
	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ	N=199	ร้อยละ
1. การไม่ติดตามการทำงาน อย่างต่อเนื่อง	74	37.18	61	30.65	-	-
2. การปฏิบัติงานไม่ตรงกับ ความต้องการของเกษตรกร	23	11.56	-	-	-	-
3. เกษตรกรไม่ให้ความร่วม มือกับเจ้าหน้าที่	16	8.04	-	-	-	-
4. เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหา	75	37.68	-	-	-	-
5. เกษตรกรในชุมชนมีน้อย	-	-	54	27.13	-	-
6. การไม่ประสานงานกัน	-	-	-	-	126	63.31

ข้อเสนอแนะ (ตารางที่ 9)

เกษตรกรต้องการให้มีการติดตามผลงาน คิดเป็นร้อยละ 60.80

ต้องการให้พาไปดูงาน เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและเพิ่มความรู้ คิดเป็นร้อยละ 19.60

พยายามหาเวลาที่เหมาะสมในการพบปะกับเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 6.53

ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าถึงค่านัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำหมู่บ้านให้มากขึ้น และมี
การประชุมบ่อยๆ คิดเป็นร้อยละ 11.56

ควรทำชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งก่อน คิดเป็นร้อยละ 4.52

ต้องการให้รัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมมือกันทำงาน มีการประสานงานกันให้มาก
ขึ้น คิดเป็นร้อยละ 17.08

ตารางที่ 9 ข้อเสนอแนะแนวคิดของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ	N = 199	ร้อยละ
1. เกษตรกรต้องการให้มีการติดตามผลงาน	121	60.80
2. ต้องการให้พาไปดูงาน	39	19.60
3. พยายามหาเวลาที่เหมาะสมในการพบปะกับเกษตรกร	13	6.53
4. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้นำหมู่บ้านให้มากขึ้น และมีการประชุมบ่อยๆ	23	11.56
5. ควรทำชุมชนให้เข้มแข็งก่อน	9	4.52
6. ต้องการให้รัฐและเอกชนร่วมมือกันทำงาน	34	17.08

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า

คำถามไม่ครบทั้งหมด อาจเนื่องมาจาก ความไม่เข้าใจในการตอบว่าเมื่อตอบแล้วจะเกิดผลอย่างไรกับตัวเกษตรกรเอง และการตอบตามเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน เพื่อไม่ต้องก่อให้เกิดความแตกต่าง การไม่สามารถคำนวณรายได้ตลอดทั้งปีได้ หรือบางครั้งรายได้มีความไม่แน่นอนจนบางครั้งไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นจำนวนเท่าใดตลอดระยะเวลา 1 ปี

ในการตอบคำถามนั้น บทบาทของเอกชนยังมองไม่เห็นชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรมีความลังเลไม่แน่ใจในการตอบ

รวมไปถึงการให้เจ้าหน้าที่ของพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านลาด ช่วยเหลือในด้านการเก็บข้อมูล อาจทำให้เกษตรกรตอบคำถามไม่ตรงกับความเป็นจริง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่อาจจะระบุได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้ทำการวิจัยอาจจะสร้างแบบสอบถามในลักษณะที่สามารถเดาคำตอบได้ ทำให้ผลที่ได้ออกมาไม่ตรงความจริง

ในการอธิบายคำถามที่เกษตรกรไม่เข้าใจ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้อธิบายอาจเกิดความคลาดเคลื่อน ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำการวิจัย

และในการศึกษครั้งนี้เกษตรกรบางครั้งอาจจะยังแยกประโยชน์ที่เกิดขึ้นในบทบาทของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนได้น้อย เพราะทั้ง 2 หน่วยงานสร้างประโยชน์คล้ายๆ กัน

องค์กรพัฒนาเอกชนยังเป็นหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนได้ไม่นาน ทำให้เกษตรกรบางคนไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้เพราะไม่เข้าใจคำว่า องค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งในการตอบแบบสอบถามจำเป็นต้องระบุให้ชัดเจน ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนมีใครบ้าง

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

(Summary and Recommendation)

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 199 ราย โดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์แปรผล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.77 อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 32.16 อายุเฉลี่ย 43 ปี อาชีพส่วนใหญ่ทำนา คิดเป็นร้อยละ 59.30 เกษตรกรมีที่ดินของตนเองและเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 52.76 รายได้อยู่ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 30.65 เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 78.39 เกษตรกรมีการศึกษาน้อยพออ่านออกเขียนได้ ความสำเร็จจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่อาศัยความชำนาญ และเกษตรกรทำตั้งแต่อายุยังน้อย การทำการเกษตรและประสบการณืจึงสอนให้รู้จักแก้ปัญหาได้

บทบาทการรวมกลุ่ม

การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยวิธีการเรียกประชุมโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน เพราะเกษตรกรมีความศรัทธาและเชื่อถือในผู้นำอยู่ คิดเป็นร้อยละ 71.35

องค์กรพัฒนาเอกชนใช้วิธีการรวมกลุ่มโดยพบปะกับเกษตรกรโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 46.73 เมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วจะกำหนดการประชุมประจำเดือน โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะประชุมเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 63.32 และ 59.80 ตามลำดับ ในการประชุมแต่ละครั้งเกษตรกรสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการให้เกษตรกรทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.81 และ 41.20 โดยกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนเน้นให้เกษตรกรรู้จักคิด รู้จักแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มของตนเอง ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการวางแผนและลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 78.39 และ 75.87 ตามลำดับ วิธีการรวมกลุ่มที่เกิดจากหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกรมีความเห็นว่าภาครัฐใช้วิธีการที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 83.92 องค์กรพัฒนาเอกชนใช้วิธีการที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 78.39

ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน มีการวางแผนไว้ก่อนหน้า

บทบาทการสร้างงาน

หน่วยงานภาครัฐ

มีการแนะนำอาชีพให้กับเกษตรกร ร้อยละ 30.65 ซึ่งน้อยกว่าที่เกษตรกรคิดขึ้นเองร้อยละ 19.10 มีการพาเกษตรกรไปดูงาน ตามสถานที่ต่างๆ โดยเป็นการปรับปรุงแนวคิดในการทำอาชีพเดิมของเกษตรกรให้ดีขึ้น และทำให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 13.56 ในการส่งเสริมด้านการสร้างงานนั้น หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเกษตรกรในเรื่องของ เงินและสินเชื่อทางการเกษตร มากที่สุด คือจะออกมาในรูปของการให้เงินกู้ กองทุนหมุนเวียนประจำหมู่บ้านเป็นหลัก เมื่อมีการส่งเสริมในอาชีพแล้วทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ในด้านความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 51.26 เพิ่มรายได้ร้อยละ 33.16 ซึ่งกลุ่มที่ประกอบค้าขาย กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำน้ำดื่มสมุนไพร กลุ่มทำน้ำพริก กลุ่มทำดอกไม้จันทร์ เป็นต้น การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรจำหน่ายเองเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 67.33

องค์กรพัฒนาเอกชน

การแนะนำอาชีพเกิดจาก เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนคิดเป็นร้อยละ 46.23 มีการพาเกษตรกรไปดูงานร้อยละ 32.16 ประโยชน์ที่ได้รับจากการไปดูงานคือ เกิดแนวคิดในการปรับปรุงอาชีพเดิมและเกิดอาชีพใหม่ ในการส่งเสริมอาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชนจะสนับสนุนเกษตรกรในเรื่องของเทคโนโลยีที่ได้จากการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดูงาน จะเน้นการนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง และให้การสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์เพียงร้อยละ 1.51

บทบาทการพบปะ

หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาพบปะส่วนใหญ่จะเข้ามาเพื่อให้คำปรึกษา สถานที่พบปะคือที่บ้านเกษตรกร ช่วงหลังเลิกงาน ลักษณะการพบปะแบบเป็นทางการ จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่เมื่อเข้าพบแล้วให้คำปรึกษาไม่ได้ การเอาใจใส่ดูแลเกษตรกรยังมีน้อย และขาดการยอมรับความคิดเห็นของเกษตรกร เกษตรกรยังมีความรู้สึกที่เจ้าหน้าที่ยังไม่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

องค์กรพัฒนาเอกชน

กลุ่มอนุรักษ์เมืองเพชร เข้ามาพบปะกับเกษตรกรในส่วนของกรรวมกลุ่มเป็นหลัก โดยต้องการให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

กลุ่มเครือข่ายเนี่ยน เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเอง ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าคุณคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นกลุ่มมีความจำเป็นที่จะต้องพบปะกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาต่างๆ เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่ มากกว่าเกษตรกร เนื่องจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ขาดความต่อเนื่อง ทำตามนโยบายที่วางจากส่วนกลาง การเข้าถึงปัญหาของเกษตรกรจึงมีน้อย และองค์กรพัฒนาเอกชนกับองค์กรของรัฐยังขาดการประสานงานกัน ข้อเสนอแนะของเกษตรกรคือ ต้องการให้ทั้งสองหน่วยงานทำงานร่วมกัน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาของผู้วิจัย

จากข้อมูลที่ได้ ผู้กระทำการศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนควรประสานงานช่วยเหลือกัน งานที่ได้จะออกมามากกว่าที่เป็นอยู่
2. ควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจพิจารณา ปัญหาของชุมชนและร่วมแก้ไข เพราะถ้าประชาชนร่วมมือกันคิด ร่วมกันทำ จะสร้างความสามัคคีให้กับชุมชน และทำให้คนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติต่างๆ
3. ควรให้ชุมชนได้รับข่าวสารต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ ข่าวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ให้มากขึ้น และมีข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาและสภาพท้องถิ่นให้มากขึ้น
4. เจ้าหน้าที่ควรวางแผน ก่อนการดำเนินงานด้านการสร้างงาน เพราะถ้าให้เกษตรกรทำแล้ว ไม่มีตลาดรองรับทำให้ไม่เกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. ควรมีการศึกษากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อื่นๆ มาเปรียบเทียบกัน
2. ควรศึกษาวิธีการรวมกลุ่ม ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

แก้ว เอกสุภักดิ์. 2539. ความต้องการความช่วยเหลือทางการเกษตรของตำบลปากแสด อำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคนิคเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

คณะกรรมการติดตามผลการสัมมนาองค์การพัฒนาชนบท. 2528 . บทบาทองค์การพัฒนาเอกชนในการพัฒนาประเทศ. วารสารสังคมพัฒนา. 1(1) : 54-56.

โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา . 2533. ทิศทางพัฒนาประเทศ ทัศนะประชาชนและองค์การพัฒนาเอกชน . กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชวีช มกรพงศ์ . 2537. ยุทธศาสตร์การพัฒนารชนบทของไทย . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ . 2524. การบริหารงานพัฒนาชนบท . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2525. บทบาทการพัฒนาชนบทไทย . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. การพัฒนาชนบทประเทศไทย . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิจิตร อวาทกุล. 2535. หลักการส่งเสริมการเกษตร . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สมยศ หุ่นหว้า . 2534 . สังคมชนบทกับการพัฒนา . ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนชยา พลศรี. 2537. กระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

อภิชัย พันธเสน, ดร. 2539. แนวคิดและทฤษฎีภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติอำเภอบ้านลาด

อำเภอบ้านลาด เดิมเป็นพื้นที่ปกครองอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอคลองกระแซง (อำเภอเมืองเพชรบุรี) แต่ด้วยเหตุที่พื้นที่อำเภอเมือง มีพื้นที่กว้างขวางยากแก่การปกครอง อำนาจความสุขและประโยชน์แก่ประชาชนได้ไม่ทั่วถึงประกอบกับมีโจรผู้ร้ายชุกชุมอยู่เนือง ๆ

ในปี พ.ศ. 2459 จังหวัดได้แบ่งเขตตำบลต่าง ๆ ออกจากอำเภอเมือง ยกฐานะเป็นอีกอำเภอหนึ่งซึ่งเรียกว่า “อำเภอท่าช้าง” โดยมีขุนผดุงคดีดี (พล สวัสดิ์บุตร) เป็นนายอำเภอคนแรก ได้จัดตั้งที่ว่าการอำเภอชั่วคราวขึ้นที่หน้าวัดโพธิ์กรู (ตำบลท่าช้าง) เมื่อได้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอเสร็จ จึงได้ขนานนามว่า “ที่ว่าการอำเภอท่าช้าง” เหตุที่ได้ชื่อว่าท่าช้าง กล่าวกันว่าเดิมตำบลนี้เป็นป่าดงดิบมีลำห้วยใหญ่ไหลผ่านเรียกว่า “ห้วยโพธิ์กรู” มีโคลงช้างป่าลงกินน้ำเป็นประจำที่ห้วยโพธิ์กรู และบริเวณที่ช้างลงกินน้ำแห่งนี้เรียกว่า “บ้านท่าช้าง” มาจนปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2468 ได้ทำการย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้ง ณ บ้านวังขนวน หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านลาด เนื่องจากเห็นว่าที่เดิมเปลี่ยวไม่มีราษฎรตั้งบ้านเรือนเป็นหลัก จึงเป็นเหตุให้โจรผู้ร้ายชุกชุม กำลังเจ้าพนักงานปกครองและตำรวจไม่สามารถสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง

จนในปี พ.ศ. 2473 ได้ก่อสร้างอำเภอและได้ขนานนามใหม่ที่ว่าการอำเภอท่าช้าง ตามนามเดิม จนในปี พ.ศ. 2481 กระทรวงมหาดไทย เห็นว่าตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ไม่ตรงกับนามที่ว่าการอำเภอจึงได้เปลี่ยนนามเสียใหม่ว่า “ที่ว่าการอำเภอบ้านลาด” ตามนามของตำบลที่ตั้งมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไป

ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอบ้านลาดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเพชรบุรี ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านลาด ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 8 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ฯ ระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 298.138 กิโลเมตร หรือประมาณ 190,392 ไร่

สภาพพื้นที่

โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับปลูกพืชทุกชนิด จึงมีพื้นที่ทำการเกษตรถึง 128,797 ไร่ โดยมีความอุดมสมบูรณ์และมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านถึง 5 ตำบล ได้แก่ตำบลท่าเสน ,

ตำบลบ้านลาด , ตำบลสมอพลี , ตำบลถ้ำรงค์และตำบลตำหรุ นอกจากนี้ยังมีภูเขาทางทิศตะวันตกของอำเภอแต่ไม่สูงนักที่สำคัญได้แก่ เขมเด่น เขาไร่ เขาโปร่งแดง ยาวเป็นเทือกติดต่อกัน กันเขตแดนทางตะวันตกของอำเภอ กับอำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน ส่วนทางทิศตะวันออกก็มีภูเขาเล็ก ๆ เช่น เขากล้ารงค์ เขาทะโมน เขาพรหมชะแฉ่

ลักษณะอากาศ

โดยทั่วไปมีความอบอุ่น เป็นแบบมรสุม 3 ฤดู โดยฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัด ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม การกระจายของฝนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และฤดูหนาวตั้งแต่เดือน พฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

อาณาเขต	
ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอเขาย้อย และอำเภอหนองหญ้าปล้อง
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอท่ายาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองเพชรบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอแก่งกระจานและอำเภอหนองหญ้าปล้อง
การปกครอง	
	แบ่งการปกครองออกเป็น 18 ตำบล 113 หมู่บ้าน (อบต. 2 แห่ง)
ประชากร	
	ชาย 20,838 คน หญิง 23,011 คน รวม 43,849 คน

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชนบทของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ประกอบไปด้วยคำถาม 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร
ตอนที่ 2 บทบาทในการรวมกลุ่ม การสร้างงาน การพบปะเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน
2. โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน และเติมข้อความตามที่ท่านเห็นว่าเป็นความจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพ
 ทำสวนผัก ทำสวนผลไม้
 ทำนา อื่น ๆ ระบุ .....
5. สภาพการถือครองที่ดิน
 เป็นที่ดินของตนเองทั้งหมด
 เช่าผู้อื่นทั้งหมด
 มีทั้งเป็นของตนเอง และเช่าผู้อื่น
 อื่น ๆ ระบุ .....
6. รายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร ..... บาท/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทการรวมกลุ่ม เสร็จงาน และพาตะเทียมเขียน การเปรียบเทียบบทบาทในการรวมกลุ่ม

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
1. ในชุมชนของท่าน มีการเสนอให้ท่านรวมกลุ่มครั้งแรก โดย	☐ เรียกประชุมโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน ☐ แจกใบปลิว ☐ เรียกประชุมและพบปะกับท่านโดยตรง ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ เรียกประชุมโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน ☐ แจกใบปลิว ☐ เรียกประชุมและพบปะกับท่านโดยตรง ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
2. ในการรวมกลุ่มมีวิธีการเริ่มต้นคือให้ท่านวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนก่อน ใช่หรือไม่ (ถ้าไม่ใช่โปรดระบุว่าใช้วิธีใด)	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ ....
3. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเป็นทางการหรือไม่	☐ มี ได้แก่ ☐ ประธาน ☐ เลขา ☐ เพรญญิก ☐ สมาชิกกลุ่ม ☐ อื่น ๆ ระบุ ..... ☐ ไม่มี	☐ มี ได้แก่ ☐ ประธาน ☐ เลขา ☐ เพรญญิก ☐ สมาชิกกลุ่ม ☐ อื่น ๆ ระบุ ..... ☐ ไม่มี
4. มีการประชุมกลุ่มประจำเดือนหรือไม่	☐ มีเดือนละ ..... ครั้ง ☐ ไม่มี	☐ มีเดือนละ ..... ครั้ง ☐ ไม่มี
5. ท่านแสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้อย่างอิสระหรือไม่	☐ ได้โดยวิธี ..... ☐ ไม่มีโอกาส	☐ ได้โดยวิธี ..... ☐ ไม่มีโอกาส

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
6. เมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วมีกิจกรรมของกลุ่มที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่	☐ มี ได้แก่ ..... ☐ ไม่มี	☐ มี ได้แก่ ..... ☐ ไม่มี
7. กิจกรรมของกลุ่มเกิดจากใคร	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐแนะนำ ☐ สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นเอง ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแนะนำ ☐ สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นเอง ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
8. การดำเนินงานของกลุ่มมีการวางแผนและมีการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
9. หน้าที่ทำกิจกรรมกลุ่มมีผู้ประสานงานให้แก่กลุ่มของท่านหรือไม่	☐ มี ได้แก่ (ใคร) ..... ☐ ไม่มี	☐ มี ได้แก่ (ใคร) ..... ☐ ไม่มี
10. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมที่ทางกลุ่มลงมือปฏิบัติแล้วมีการประเมินผลงาน หรือไม่	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ มี ☐ ไม่มี
11. ใครเป็นผู้ประเมินผล	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ สมาชิกของกลุ่ม ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ สมาชิกของกลุ่ม ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
12. ท่านคิดว่าวิธีการที่ใช้ในการทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนเหมาะสม หรือไม่	☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม	☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. บทบาทการดำเนินงาน

1. อาชีพหลักของท่าน คือ .....

2. ท่านมีอาชีพเสริม หรือไม่

มี โปรดระบุ .....

ไม่มี

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
1. ถ้าท่านมีอาชีพเสริม คนที่มาแนะนำท่าน คือ	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ ท่านคิดเอง ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ ท่านคิดเอง ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
2. หน่วยงานที่เคยพาท่านไปดูงาน หรือชวนความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ตัวอย่าง (ถ้าเคย ระบุว่าเป็นสถานที่ใด) (ถ้าไม่เคย ไม่ต้องตอบข้อ 3)	☐ เคย ไปที่ ..... ☐ ไม่เคยไป	☐ เคย ไปที่ ..... ☐ ไม่เคยไป
3. ท่านได้อะไรจากการพาไปดูงาน	☐ แนวคิดในการทำอาชีพใหม่ ☐ แนวคิดปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ แนวคิดในการทำอาชีพใหม่ ☐ แนวคิดปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
4. หน่วยงานใดเมื่อท่านไปดูงานแล้วทำให้เกิดอาชีพใหม่แก่ท่าน และเพื่อนเกษตรกรได้มากกว่ากัน	☐ หน่วยงานภาครัฐ	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
5. หน่วยงานใดให้การสนับสนุนท่านในด้านการสร้างงาน อย่างไรบ้าง	☐ การตลาด ☐ เทคโนโลยี ☐ เงิน/สินเชื่อ ☐ วัสดุ/อุปกรณ์ ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ การตลาด ☐ เทคโนโลยี ☐ เงิน/สินเชื่อ ☐ วัสดุ/อุปกรณ์ ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
6. หน่วยงานใดเพิ่มรายได้จากการส่งเสริมอาชีพ ได้มากกว่ากัน	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ เพิ่มรายได้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่มรายได้	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ เพิ่มรายได้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่มรายได้
7. หน่วยงานใดเพิ่มความรู้ จากการส่งเสริมอาชีพ ได้มากกว่ากัน	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ เพิ่มความรู้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่ม	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ เพิ่มความรู้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่ม
8. หน่วยงานใดสามารถเพิ่มความชำนาญให้แก่ท่านในการส่งเสริมอาชีพ ได้มากกว่ากัน	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ เพิ่มความชำนาญเท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่ม	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ เพิ่มความชำนาญเท่า ๆ กัน ☐ ไม่เพิ่ม
9. เมื่อทำผลผลิตได้แล้วมีการจัดการให้ท่านรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแม่บ้านจักสาน กลุ่มเกษตรกรปลูกชมพู ฯลฯ หรือไม่	☐ มี ได้แก่กลุ่ม ..... ☐ ไม่มี	☐ มี ได้แก่กลุ่ม ..... ☐ ไม่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
10. เมื่อมีสินค้าหรือผลผลิตแล้ว จำหน่ายโดย	☐ ให้ท่านจำหน่ายเอง ☐ จัดหาตลาดและรับผล ผลิตจากท่านไปจำหน่าย ให้ ☐ รับซื้อจากท่านแล้วนำไป จำหน่ายต่อ	☐ ให้ท่านจำหน่ายเอง ☐ จัดหาตลาดและรับผล ผลิตจากท่านไปจำหน่าย ให้ ☐ รับซื้อจากท่านแล้วนำไป จำหน่ายต่อ
11. ท่านพอใจในการส่งเสริม อาชีพของหน่วยงานใด	☐ หน่วยงานภาครัฐ	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน
12. สิ่งที่ท่านได้รับจากการแนะนำ อาชีพมากที่สุด คือ	☐ รายได้ ☐ ความรู้ ☐ ความชำนาญ ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ รายได้ ☐ ความรู้ ☐ ความชำนาญ ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
13. ปัญหาที่เกิดในการแนะนำส่ง เสริมการสร้างงาน/อาชีพในชุมชน คือ	....	....
14. ข้อเสนอแนะ	....	....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทในการพบปะเยี่ยมชมเขียน

1. มีหน่วยงานใดบ้าง ที่เข้ามาพปะเยี่ยมชมเขียนท่าน และเพื่อนเกษตรในชุมชน

หน่วยงานภาครัฐ คือ .....

องค์กรพัฒนาเอกชน คือ .....

การเปรียบเทียบบทบาทการพบปะเยี่ยมชมเขียน

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
2. หน่วยงานที่เข้ามาพปะ ท่านจากข้อ 1 เข้ามาพปะ ท่านเพื่อ	☐ ให้คำปรึกษา ☐ สร้างความคุ้นเคย ☐ เก็บข้อมูล ☐ ถามสารทุกข์สุขดิบ ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ ให้คำปรึกษา ☐ สร้างความคุ้นเคย ☐ เก็บข้อมูล ☐ ถามสารทุกข์สุขดิบ ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
3. สถานที่ที่พบกับท่าน คือ	☐ ในพื้นที่ทำการเกษตร ☐ ที่บ้าน ☐ อื่น ๆ ระบุ	☐ ในพื้นที่ทำการเกษตร ☐ ที่บ้าน ☐ อื่น ๆ ระบุ .....
4. เวลาที่พบ	☐ ก่อนออกไปประกอบอาชีพ ☐ ระหว่างทำอาชีพ ☐ หลังเลิกงาน	☐ ก่อนออกไปประกอบอาชีพ ☐ ระหว่างทำอาชีพ ☐ หลังเลิกงาน
5. โดยเฉลี่ยใน 1 เดือน เจ้าหน้าที่มาพปะเยี่ยมชมเขียน ท่านหรือไม่	☐ ไม่มาเลย ☐ มา ระบุ .....ครั้ง	☐ ไม่มาเลย ☐ มา ระบุ .....ครั้ง
6. ลักษณะการพบปะ	☐ เป็นทางการ ☐ ไม่เป็นทางการ (เป็นกัน เอง)	☐ เป็นทางการ ☐ ไม่เป็นทางการ (เป็นกัน เอง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
7. การพบปะกันแต่ละครั้งมีกิจกรรมให้ท่านทำหรือไม่	☐ มี ระบุ ..... ☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ ..... ☐ ไม่มี
8. หน่วยงานใดสามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอาชีพหลักของท่านได้มากกว่ากัน	☐ หน่วยงานภาครัฐ ☐ ให้คำปรึกษาไม่ได้ ☐ ให้คำปรึกษาได้เท่า ๆ กัน	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ ให้คำปรึกษาไม่ได้ ☐ ให้คำปรึกษาได้เท่า ๆ กัน
9. หน่วยงานใดมีเจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับท่าน และติดตามผลการดำเนินงานมากกว่า	☐ หน่วยงานภาครัฐ ☐ ไม่เอาใจใส่และติดตามผลการดำเนินงาน ☐ เอาใจใส่ปัญหาที่เกิดขึ้นและติดตามผลการดำเนินงานเท่า ๆ กัน	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ ไม่เอาใจใส่และติดตามผลการดำเนินงาน ☐ เอาใจใส่ปัญหาที่เกิดขึ้นและติดตามผลการดำเนินงานเท่า ๆ กัน
10. ในการพบปะกับท่าน หน่วยงานใดให้ท่านเสนอสิ่งที่ เป็นประโยชน์ และยอมรับฟังความคิดเห็นของท่านมากกว่ากัน	☐ หน่วยงานภาครัฐ ☐ เสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เปิดโอกาสให้เสนอแนะ ไม่รับฟังความคิดเห็น	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ เสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้เท่า ๆ กัน ☐ ไม่เปิดโอกาสให้เสนอแนะ ไม่รับฟังความคิดเห็น
11. หน่วยงานใดมีการติดตามผล และกระตือรือร้นในการทำงานมากกว่ากัน	☐ หน่วยงานภาครัฐ ☐ ไม่มีการกระตือรือร้นในการทำงาน ☐ ติดตามผลและกระตือรือร้นเท่า ๆ กัน	☐ องค์กรพัฒนาเอกชน ☐ ไม่มีการกระตือรือร้นในการทำงาน ☐ ติดตามผลและกระตือรือร้นเท่า ๆ กัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน่วยงานของรัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
12. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพบปะเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ที่มีหรือไม่	☐ มี ระบุ .... ☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ .... ☐ ไม่มี
13. ปัญหาที่พบในการพบปะเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่	....	....
14. ข้อเสนอแนะ	....	....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และปัญหา

1. ปัญหาที่ท่านคิดว่าเกิดจากการดำเนินงานของภาครัฐคือ .....
.....
.....
2. ปัญหาที่ท่านคิดว่าเกิดจากการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน คือ .....
.....
.....
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ คือ .....
.....
.....
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน คือ .....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถาม
นางเนฏฐา ตอนสุข
ผู้วิจัย